

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การเสนอปัญหาในการวิจัย แนวความคิดของทฤษฎีและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหา เรื่องแบบแผนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตสุขภาพทั้งสอง รูปแบบ วัตถุประสงค์ในการวิจัยและสมมติฐานที่กล่าวไว้ในบทที่ 1 และบทที่ 2 นั้น เป็นแนวทางในการออกแบบวิจัยเพื่อใช้เป็นตัวแบบในการดำเนินงานวิจัย

ในบทนี้จะเสนอหลักการและการปฏิบัติจริงในการดำเนินการวิจัยเป็นขั้นตอนต่อเนื่องกันไปตามลำดับ ดังนี้

1. หน่วยที่ใช้ในการศึกษา
2. ขอบเขตการศึกษา
3. กำหนดตัวแปรที่เกี่ยวข้อง
4. สเกลและระดับการวัด
5. การทดสอบและปรับปรุงเครื่องมือ
6. การสุ่มตัวอย่าง
7. การเก็บรวบรวมข้อมูล
8. การวิเคราะห์ข้อมูล

ลักษณะของหน่วยศึกษา

จังหวัดสมุทรปราการ

ขนาดและที่ตั้ง

จังหวัดสมุทรปราการตั้งอยู่ชายฝั่งด้านหนึ่งของอ่าวไทย โดยอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครเป็นระยะทางประมาณ 25 กิโลเมตร มีเนื้อที่ทั้งสิ้น 890.28 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับ

ทิศเหนือ	ติดต่อกอง เหมมหานคร
ทิศตะวันออก	ติดต่อกอง หัวัดฉะเชิงเทรา
ทิศตะวันตก	ติดต่อกอง หัวัดสมุทรปราการ
ทิศใต้	ติดต่อกอง อ่าวไทย

ภูมิประเทศและภูมิอากาศ

พื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดสมุทรปราการเป็นที่ราบลุ่ม โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ บริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยาทั้งสองฝั่ง เป็นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การทำนาและทำสวน บริเวณที่ราบลุ่มชายฝั่งทะเลทางตอนใต้ซึ่งเป็นบริเวณที่น้ำทะเลท่วมถึงทำให้มีน้ำเค็มจึกในฤดูแล้ง จึงเหมาะแก่การทำป่าจากและป่าหิน และบริเวณที่ราบกว้างใหญ่ทางตอนเหนือและตะวันออกซึ่งเหมาะแก่การเพาะปลูก

จังหวัดสมุทรปราการเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ชายฝั่งทะเล จึงได้รับอิทธิพลจากลมทะเลและไอน้ำที่พัดมาจากอ่าวไทย อากาศจึงไม่ร้อนจัดและไม่หนาวจัด มีฝนตกมากที่สุดในเดือนกันยายน โดยเฉลี่ยแล้วในปีหนึ่ง ๆ มีฝนตกประมาณ 58 วัน ปริมาณน้ำฝนจึกได้ 1,174.5 มิลลิเมตร

การปกครองและประชากร

ปี พ.ศ. 2531 จังหวัดสมุทรปราการแบ่งการปกครองส่วนภูมิภาคออกเป็น 4 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ 45 ตำบล 499 หมู่บ้าน 160,332 หลังคาเรือน เทศบาล 2 แห่ง สุขาภิบาล 8 แห่ง ประชากร 777,692 คน ชาย 399,368 คน หญิง 378,324 คน อาชีพหลัก ทำนา ทำไร่ ทำป่าจาก ทำหิน แผลถ่าน ประมง รายได้ประชากรตัวหัว/ปี 22,517 บาท* (ดูตารางที่ 1)

* สถิติของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ปี 2532.

ตารางแสดง สภาพทั่วไปของหน่วยที่ศึกษาของจังหวัดสมุทรปราการ

อำเภอ/กิ่งอำเภอ	ชั้น	พื้นที่ (ตร. กม.)	ห่างจาก จังหวัด (ก. ม.)	ตั้งเมื่อ พ. ศ.	จำนวน ประชากร		จำนวนบ้าน หลังคาเรือน	เทศบาล สุขาภิบาล	ขนาด โรงพยาบาล
					ตำบล หมู่บ้าน	ชาย หญิง รวม			
อ. เมืองสมุทรปราการ 10270	1	281.82	-	2440	10 85	165,836 139,891 305,727	71,332	เมืองสมุทรปราการ บางปู สำโรง	
อ. บางบ่อ 10560	2	219	38	2440	8 72	42,064 41,601 83,665	12,892	บางบ่อ คลองคาน คลองสวน	
อ. บางพลี 10540	2	323.88	17	2438	9 130	62,635 65,648 128,283	23,677	บางพลี บางเสาธง	
อ. พระประแดง 10130	1	65.5	12	2458	13 174	92,459 96,434 188,893	40,548	เมืองพระประแดง พระประแดง	
กิ่ง อ. พระสมุทรเจดีย์ 10130	3	165	21	2527	5 38	36,374 34,750 71,124	11,883		

แหล่งที่มา . บันทึกนักปกครอง กรมการปกครอง ปี 2532.

ทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งน้ำ และสภาพทางเศรษฐกิจ

เนื่องจากสมุทรปราการเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ชายฝั่งทะเลจึงมีป่าไม้แสม ไม้ปรัง และไม้โกงกาง ซึ่งใช้ในการเผาถ่านและทำฟืน นอกจากนี้ยังมีป่าจากอยู่ในบริเวณกิ่งกล้วย กล้วย

แหล่งน้ำสำคัญของจังหวัดสมุทรปราการคือแม่น้ำเจ้าพระยาซึ่งแบ่งอำเภอเมืองสมุทรปราการและอำเภอพระประแดงออกเป็น 2 ฝั่ง มีโครงการชลประทานที่สำคัญหลายโครงการ เช่น โครงการชลประทานหลวงคลองค่าน และโครงการชลประทานพระองค์เจ้าไชยานุชิต และยังมีลำคลองอีกหลายสายทำหน้าที่ระบายน้ำและส่งน้ำ

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร รับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม และประกอบการค้า

จากสถิติของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในปี พ.ศ. 2523 จังหวัดสมุทรปราการมีมูลค่ารวมผลิตภัณฑ์ (GPP.) ราคาตลาด 31,009.90 ล้านบาท มูลค่ารวมผลิตภัณฑ์เฉลี่ยต่อบุคคล (Per Capita) เป็นจำนวน 66,272.00 บาท และในช่วง 4 ปีที่ผ่านมา มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจโดยเฉลี่ยร้อยละ 12.56 ต่อปี

การขนส่งและการคมนาคม

จังหวัดสมุทรปราการมีทางหลวงแผ่นดินและทางหลวงจังหวัดที่สามารถใช้เส้นทางติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงและกรุงเทพมหานครได้สะดวก มีลำน้ำเจ้าพระยาเป็นเส้นทางที่เรือสินค้าขนาดใหญ่ใช้เส้นทางเข้าออกท่าเรือคลองเตยในกรุงเทพมหานคร และยังสามารถใช้ประโยชน์ด้านการคมนาคมและขนส่งจากลำคลองหลายสาย เช่น คลองสำโรง คลองสรรพสามิต คลองประเวศบุรีรมย์ คลองค่าน และคลองพระองค์เจ้าไชยานุชิต

ในด้านการไปรษณีย์โทรเลข ในปีงบประมาณ 2520 มีที่ทำการประจำอยู่ทุกอำเภอ และมีจำนวนไปรษณีย์ภัณฑ์ทั้งสิ้น 3,108,268 ชิ้น

ในปีงบประมาณ 2523 มีชุมสายโทรศัพท์ 3 แห่ง มีจำนวนเลขหมาย 13,000 หมายเลข และมีการใช้โทรศัพท์ติดต่อกภายในจังหวัด 20,258,540 ครั้ง

การสาธารณสุขโลก

ในปีงบประมาณ 2524 จังหวัดสมุทรปราการรับน้ำประปาจากการประปา นครหลวง ด้วยกำลังผลิต 13,753,200 ลูกบาศก์เมตรต่อปี รับกระแสไฟฟ้าจากการไฟฟ้า นครหลวง และมีการใช้กระแสไฟฟ้าในจังหวัดทั้งสิ้น 1,915,396,549 กิโลวัตต์- ชั่วโมง

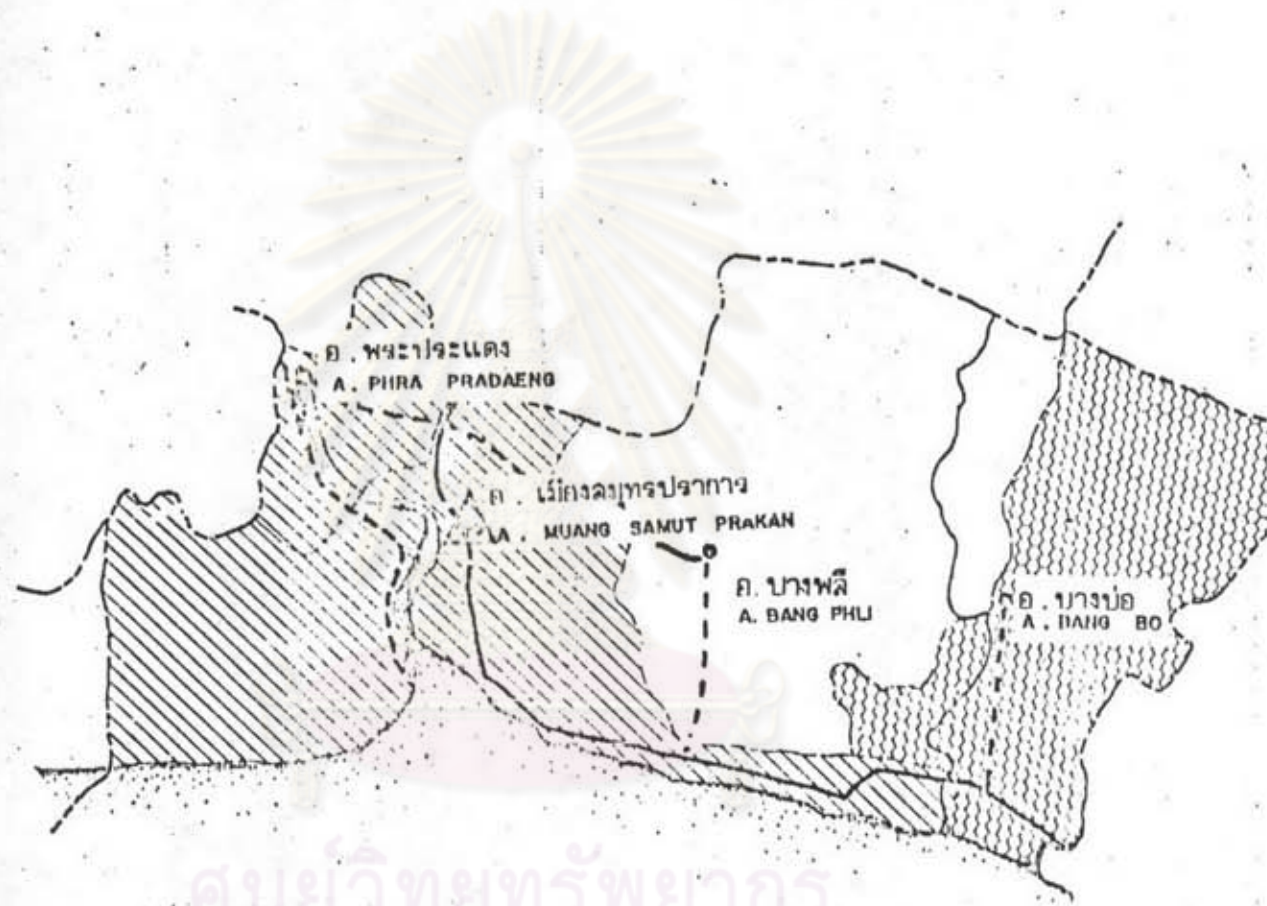
ด้านการศึกษา จากรายงานการศึกษาและรายงานครู สำนักงานสถิติแห่งชาติ ในปีการศึกษา 2522 มีครู 5,022 คน และนักเรียน 113,582 คน อัตราส่วนนักเรียน ต่อครู 1 คนเท่ากับ 22.62

การสาธารณสุข ในปีงบประมาณ 2523 จังหวัดสมุทรปราการมีโรงพยาบาล 2 แห่ง แพทย์ 17 คน พยาบาล 73 คน และจำนวนเตียงผู้ป่วย 352 เตียง โดยมีอัตรา ส่วนประชากรต่อแพทย์ 1 คน เท่ากับ 31,521.06 และอัตราส่วนประชากรต่อเตียงผู้ป่วย 1 เตียงเท่ากับ 1,522.32.*

* หมายเหตุ สำนักงานสถิติแห่งชาติ , รายงานข้อมูลสถิติจังหวัดปทุมธานี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่จังหวัดสมุทรปราการโดยลือเจป.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จังหวัดปทุมธานี

ขนาดและที่ตั้ง

จังหวัดปทุมธานีตั้งอยู่ในภาคกลางของประเทศไทย โดยมีระยะทางห่างจากกรุงเทพมหานครไปทางทิศเหนือประมาณ 26 กิโลเมตร มีเนื้อที่ทั้งสิ้น 1,528.16 ตารางกิโลเมตร และมีอาณาเขตติดต่อกับ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และจังหวัดสระบุรี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับจังหวัดนครนายก และจังหวัดฉะเชิงเทรา
ทิศใต้	ติดต่อกับกรุงเทพมหานคร และจังหวัดนนทบุรี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับจังหวัดนนทบุรี

ภูมิประเทศและภูมิอากาศ

ลักษณะพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาซึ่งไหลผ่านใจกลางจังหวัด แยกพื้นที่ออกเป็น ๓ ฝั่ง ฝั่งตะวันออกประกอบด้วยอำเภอธัญบุรี อำเภอลำลูกกา อำเภอลองหลวง และอำเภอหนองเสือ ฝั่งตะวันตกประกอบด้วยอำเภอลาดหลุมแก้ว ส่วนอำเภอเมืองปทุมธานี และอำเภอสสามโคกมีพื้นที่ครอบคลุมทั้งสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา มีลำคลองสาขามากมายที่แยกออกจากแม่น้ำและแยกเป็นคลองข่อยไหลผ่านอาณาบริเวณต่าง ๆ โดยทั่วไป

ภูมิอากาศโดยทั่วไปในจังหวัดปทุมธานี จะมีอากาศค่อนข้างเย็นในฤดูหนาว ร้อนจัดในฤดูร้อน และมีฝนตกชุกในฤดูฝน โดยเฉลี่ยแล้วในปีหนึ่ง ๆ มีฝนตก 60 วัน ปริมาณน้ำฝนวัดได้ 996.7 มิลลิเมตร

การปกครองและประชากร

ปี พ.ศ. 2532 จังหวัดปทุมธานีแบ่งการปกครองส่วนภูมิภาค แบ่งการปกครองออกเป็น 7 อำเภอ 58 ตำบล 515 หมู่บ้าน 80,028 หลังคาเรือน เทศบาล 1 แห่ง สุขาภิบาล 11 แห่ง ประชากร 425,258 คน ชาย 212,508 คน หญิง 212,750 คน อาชีพหลัก ทำสวนผัก เลี้ยงสัตว์ ประมง ทำอิฐ น้ำตาล รายได้ประชากรต่อหัว/ปี

ตารางแสดง สภาพทั่วไปของหน่วยที่ศึกษาของจังหวัดปทุมธานี

อำเภอถึงอำเภอ	ชั้น	พื้นที่ (ตร. กม.)	ห่างจาก จังหวัด (ก.ม.)	ตั้งเมื่อ พ.ศ.	จำนวน ประชากร		จำนวนบ้าน หลังคาเรือน	เทศบาล สุขาภิบาล	ธนาคาร โรงพยาบาล
					ตำบล หมู่บ้าน	ชาย หญิง รวม			
อ. เมืองปทุมธานี 12000 581-6130	2	119.889	-	2460	14 81	42,627 42,301 84,928	15,233	เมืองปทุมธานี บางหลวง	5 1
อ. คลองหลวง 12120 516-5473	2	298.5	22	2447	7 106	37,088 37,379 74,467	16,455	คลองหลวง	3 -
อ. ัญบุรี 12110 577-1119	2	111.88	26	2445	6 28	38,603 39,698 78,301	14,785	ัญบุรี ประชาวิทย์ สนันวิทย์	10 3
อ. หนองเสือ 12170	4	412.73	45	2460	6 63	19,620 19,219 38,839	7,741	หนองเสือ	1
อ. ลาดหลุมแก้ว 12140	4	187.71	10	2459	7 61	17,328 17,201 34,529	6,048	ระแหง	2
อ. ลำลูกกา 12150	2	297.061	40	2474	7 118	37,839 37,623 75,462	12,506	ลำลูกกา ลำไทร	3 1
อ. สามโคก 12160 581-6850	4	94.76	6	2371	11 58	19,403 19,329 38,732	7,260	คคค ปางเตย	1

161,644 คน จำนวนผู้ขายเป็นร้อยละ 49.43 ของประชากรทั้งหมด โดยมีประชากรอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเพียงร้อยละ 1.96 และส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 98.04 อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล

ทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งน้ำ และสภาพทางเศรษฐกิจ

สภาพดินของจังหวัดปทุมธานี เกิดขึ้นจากการทับถมของตะกอนน้ำจืดมาเป็นเวลานาน จึงมีผลให้ดินมีสภาพเป็นกรดจืดหรือดินเปรี้ยว ครอบคลุมอาณาบริเวณมากกว่าร้อยละ 95 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด โดยมีอำเภอหนองเสือเป็นเขตที่ดินมีความเปรี้ยวสูงสุด รองลงมาคือ อำเภอลาดบัวหลวง และอำเภอชัยบุรี การใช้ที่ดินส่วนใหญ่ในจังหวัดนี้ ถูกใช้ไปในด้านการเพาะปลูกมากที่สุด กล่าวคือเป็นพื้นที่นาประมาณร้อยละ 85 พื้นที่ปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้นประมาณร้อยละ 4 ส่วนที่เหลือถูกใช้เป็นที่อยู่อาศัย ประกอบการค้าและอุตสาหกรรม

แหล่งน้ำที่สำคัญที่สุด คือ แม่น้ำเจ้าพระยาและลำคลองสายต่าง ๆ ที่ไหลผ่านพื้นที่จังหวัด เช่น คลองบางหลวง คลองบางโพธิ์ คลองบางปรอก คลองพระอุดม และคลองบางเตย ซึ่งล้วนแล้วแต่แยกมาจากแม่น้ำเจ้าพระยาทั้งสิ้น นอกจากนี้ยังมีลำคลองที่อยู่ในโครงการชลประทานรังสิตเหนือและรังสิตใต้ เช่น คลองรังสิตประยูรศักดิ์ และคลองระพีพัฒน์ แหล่งน้ำเหล่านี้เป็นประโยชน์ในด้านการชลประทานเป็นอย่างมาก และยังมีต้นน้ำของคลองประปาในกรุงเทพมหานคร อยู่ในเขตตำบลบางขุน อำเภอเมืองปทุมธานี อีกด้วย

เนื่องจากสภาพพื้นที่และแหล่งน้ำซึ่งเอื้ออำนวยต่อการเพาะปลูก ประชาชนส่วนใหญ่จึงประกอบอาชีพการเกษตร มีการทำนาข้าวเจ้า ทำสวนผัก เลี้ยงสัตว์ และประมงน้ำจืด นอกจากนี้ยังมีการประกอบอุตสาหกรรมหลายประเภท เช่น จักสาน ทำอิฐ สีขาว ผลิตภัณฑ์อาหาร สิ่งทอ ฯลฯ และการค้า

จากสถิติของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในปี พ.ศ. 2525 จังหวัดปทุมธานีมีมูลค่ารวมผลิตภัณฑ์ (GPP.) ราคาตลาด 14,915.0 ล้านบาท มูลค่ารวมผลิตภัณฑ์เฉลี่ยต่อบุคคล (Per Capita GPP.) 50,510 บาท และในช่วง 4 ปีที่ผ่านมา มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจโดยเฉลี่ยร้อยละ 12.30 ต่อปี

การขนส่งและการคมนาคม

จังหวัดปทุมธานีมีทางหลวงแผ่นดินและทางหลวงจังหวัดสามารถใช้เดินทางติดต่อภายในจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียงได้ในทุก ๆ ฤดูกาล มีทางรถไฟสายเหนือผ่านท้องที่อำเภอคลองหลวงและอำเภอธัญบุรีเป็นระยะทางทั้งสิ้น 24 กิโลเมตร และยังมี การคมนาคม และขนส่งตามแม่น้ำเจ้าพระยาและลำคลองสายต่าง ๆ อีกด้วย

กานไปรษณีย์โทรเลข มีที่ทำการประจำอยู่ในทุกอำเภอ โดยมีจำนวนไปรษณีย์ภัณฑ์ทั้งสิ้น 1,324,249 ชิ้น ในปีงบประมาณ 2524 และในปีงบประมาณเดียวกัน มีชุมสายโทรศัพท์ 2 แห่ง มีจำนวนเลขหมาย 1,600 หมายเลข มีการใช้โทรศัพท์ภายในท้องถิ่น 1,960,657 ครั้ง

การสาธารณสุขโลก

ในปีงบประมาณ 2524 มีการประปา 3 แห่ง สามารถผลิตน้ำได้รวม 3,517,770 ลูกบาศก์เมตรต่อปี และในปีงบประมาณ 2525 มีการไฟฟ้า 12 แห่ง มีการใช้กระแสไฟฟ้าภายในจังหวัดทั้งสิ้น 212,280,862 กิโลวัตต์-ชั่วโมง

กานการศึกษา จากรายงานการศึกษาและรายงานครู สำนักงานสถิติแห่งชาติ ในปีการศึกษา 2523 มีครู 3,380 คน และนักเรียน 69,704 คน อัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คน เท่ากับ 20.62

การสาธารณสุข ในปีงบประมาณ 2525 มีโรงพยาบาล 1 แห่ง แพทย์ 10 คน พยาบาล 39 คน และจำนวนเตียงผู้ป่วย 131 เตียง โดยมีอัตราส่วนประชากรต่อแพทย์ 1 คน เท่ากับ 34,133.60 และอัตราส่วนประชากรต่อเตียงผู้ป่วย 1 เตียงเท่ากับ 2,605.62 คน*

* ที่มาข้อมูล สำนักงานสถิติแห่งชาติ รายงานข้อมูลสถิติจังหวัดปทุมธานี

แผนที่สังเขปจังหวัดปทุมธานี ทัศน. ๑
แผนที่สังเขปจังหวัดปทุมธานี ทัศน. ๑ มาตรฐาน 1:150,000

ตารางแสดง สภาพทั่วไปของหน่วยที่จะศึกษา จำแนกตามรูปแบบสหวิชาชีพ

ลำดับที่	ชื่อสหวิชาชีพ	จำนวนประชากรในเขตสหวิชาชีพ			เนื้อที่ ตาราง กิโลเมตร	ความหนาแน่น คน/ตร. กม.	จำนวนบ้าน เรือน/หลังคา คิกความจำนวน เลขบ้าน
		รวม	ชาย	หญิง			
สมุทรปราการ							
สหวิชาชีพที่ประธานกรรมการสหวิชาชีพมาจากการเลือกตั้ง							
1	สำโรงเหนือ	42,735	20,946	21,789	5.5	7,770	10,114
2	บางปู	66,542	33,401	33,141	320	10,067	9,782
3	พระประแดง	158,947	77,761	81,186	41	3,876	37,608
สหวิชาชีพที่ประธานกรรมการสหวิชาชีพโดยตำแหน่ง							
1	คลองกาน	17,762	8,280	9,482	4.5	2,000	1,301
2	คลองสวน	1,790	867	923	3.5	438	281
3	บางพลี	21,645	10,502	11,143	3	7,215	3,190
4	บางเสาธง	6,617	3,563	3,054	9.60	989	1,258
5	บางบ่อ	7,975	3,995	4,020	2.5	900	997

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่สอง สภาพทั่วไปของหน่วยที่จะศึกษา จำแนกตามรูปแบบของสุชาภิบาล (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อสุชาภิบาล	จำนวนประชากรในเขตสุชาภิบาล			เนื้อที่ ตาราง กิโลเมตร	ความหนาแน่น คน/ตร. กม.	จำนวนบ้าน เรือน/หลังคา ทิศทางจำนวน เลขบ้าน
		รวม	ชาย	หญิง			
<u>ปทุมธานี</u>							
<u>สุชาภิบาลที่ประชาชนร่วมการสุชาภิบาลมาจากการเลือกตั้ง</u>							
1	คลองหลวง	42,631	21,220	21,411	105.935	402	7,610
2	ประชาธิปไตย	38,528	18,807	19,721	20.80	1,852.30	9,318
<u>สุชาภิบาลที่ประชาชนกรรมาการสุชาภิบาลโดยตำแหน่ง</u>							
1	บางหลวง	5,029	2,509	2,520	3.9	1,021.25*	844
2	ชัยบุรี	21,658	10,971	10,687	30.14	718.58	3,116
3	สนั่นวิเศษ	11,340	5,595	5,725	38.4	295.31	1,658
4	หนองเสือ	1,567	797	770	12.31	124.94	332
5	ระแหง	5,654	2,489	2,165	18.220	311	941
6	ลำลูกกา	6,327	3,479	2,848	11.453	499	975
7	ลำไทร	5,055	2,729	2,326	3.64	1,376	
8	คูคต	24,335	12,018	12,317	12.475	2	6,956
9	บางเขย	7,965	3,995	3,970	729	481	1,542

ที่มา : รายงานประจำปี 2531 ของสุชาภิบาลจังหวัดสมุทรปราการและจังหวัดปทุมธานี

ประกาศกระทรวงมหาดไทย

เรื่อง รายชื่อสุขาภิบาลที่มีฐานะการคลังเพียงพอที่จะบริหารงานประจำของสุขาภิบาล

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 8 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติสุขาภิบาล พ.ศ. 2495 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสุขาภิบาล (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2528 และข้อ 3 ของระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การพิจารณาฐานะการคลังของสุขาภิบาล พ.ศ. 2529 กระทรวงมหาดไทยจึงประกาศรายชื่อสุขาภิบาลที่มีฐานะการคลังเพียงพอที่จะบริหารงานประจำของสุขาภิบาลดังต่อไปนี้

1. สุขาภิบาลพระประแดง	อำเภอพระประแดง	จังหวัดสมุทรปราการ
2. สุขาภิบาลบางปู	อำเภอเมืองสมุทรปราการ	จังหวัดสมุทรปราการ
3. สุขาภิบาลสำโรงเหนือ	อำเภอเมืองสมุทรปราการ	จังหวัดสมุทรปราการ
4. สุขาภิบาลคลองหลวง	อำเภอคลองหลวง	จังหวัดปทุมธานี
5. สุขาภิบาลประชาธิปัตย์	อำเภอชัยบุรี	จังหวัดปทุมธานี
6. สุขาภิบาลอ่าวอุดม	อำเภอศรีราชา	จังหวัดชลบุรี
7. สุขาภิบาลปากเกร็ด	อำเภอปากเกร็ด	จังหวัดนนทบุรี
8. สุขาภิบาลบางศรีเมือง	อำเภอนนทบุรี	จังหวัดนนทบุรี
9. สุขาภิบาลโพรงมะเดื่อ	อำเภอเมืองนครปฐม	จังหวัดนครปฐม
10. สุขาภิบาลธรรมศาลา	อำเภอเมืองนครปฐม	จังหวัดนครปฐม
11. สุขาภิบาลสามพราน	อำเภอสามพราน	จังหวัดนครปฐม
12. สุขาภิบาลอ้อมใหญ่	อำเภอสามพราน	จังหวัดนครปฐม
13. สุขาภิบาลอ้อมน้อย	อำเภอกระทุ่มแบน	จังหวัดนครปฐม
14. สุขาภิบาลชมพู	อำเภอเมืองลำปาง	จังหวัดลำปาง
15. สุขาภิบาลท่ายาง	อำเภอท่ายาง	จังหวัดเพชรบุรี
16. สุขาภิบาลบ้านพรุ	อำเภอหาคีใหญ่	จังหวัดสงขลา
17. สุขาภิบาลมาบตาพุด	อำเภอเมืองระยอง	จังหวัดระยอง
18. สุขาภิบาลหนองบัว	อำเภอเมืองอุตรธานี	จังหวัดอุตรธานี

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้จากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ให้ไว้ ณ วันที่ 24 สิงหาคม 2530

พลเอก ประจวบ สุนทราวงกูร

(ประจวบ สุนทราวงกูร)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

ประกาศราชกิจจานุเบกษา เล่ม 140 ตอนที่ 186 ลงวันที่ 17 กันยายน 2530.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางแสดง จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งคณะกรรมการสุขาภิบาล จำแนกตามรูปแบบสุขาภิบาล

ลำดับที่	สุขาภิบาล/วันเลือกตั้ง กรรมการสุขาภิบาลครั้งล่าสุด	จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง คณะกรรมการสุขาภิบาล (คน)	จำนวนผู้มี สิทธิ ใช้สิทธิ	คิดเป็น ร้อยละ	บัตรเสีย (ร้อยละ)
สมุทรปราการ					
<u>สุขาภิบาลที่ประชาชนกรรมการ</u>					
<u>สุขาภิบาลที่มาจากการเลือกตั้ง</u>					
1	สำโรงเหนือ 7 ส.ค. 31	22,178	6,805	30.68	3.49
2	บางปู 31 ส.ค. 31	35,885	10,786	30.06	8.44
3	พระประแดง	52,982	-	-	-
<u>สุขาภิบาลที่ประชาชนกรรมการ</u>					
<u>สุขาภิบาลโดยตำแหน่ง</u>					
1	คลองคาน	5,887	*	**	***
2	คลองสวน	596	*	**	***
3	บางพลี 24 เม.ย. 31	3,618	1,522	42.07	3.10
4	บางเสาธง 27 เม.ย. 29 (ตั้งใหม่)	1,506	*	**	***
5	บางบ่อ	1,725	*	**	***

ตารางแสดง จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งคณะกรรมการสุขาภิบาล (ต่อ)

ลำดับที่	สุขาภิบาล / วันเลือกตั้งกรรมการสุขาภิบาลครั้งล่าสุด	จำนวนผู้มีสิทธิ เลือกตั้งคณะ กรรมการสุขาภิบาล (คน)	จำนวนผู้มี สิทธิ	คิดเป็น ร้อยละ	บัตรเสีย (ร้อยละ)
<u>ปทุมธานี</u>					
<u>-สุขาภิบาลที่ประชาชนกรรมการมาจากการเลือกตั้ง</u>					
1	คลองหลวง 24 เม.ย. 31	23,142	13,228	57.16	8.30
2	ประชาธิปัตย์ 7 ธ.ค. 29	21,303	6,141	28.82	13.89
<u>-สุขาภิบาลที่ประชาชนกรรมการสุขาภิบาลโดยตำแหน่ง</u>					
1	บางหลวง 5 มิ.ย. 31	1,789	*	**	***
2	ชัยบุรี 9 ต.ค. 30	7,212	*	**	***
3	สนนรักษ์ 25 มิ.ย. 30	3,780	*	**	***
4	หนองเสือ 5 ต.ค. 30	542	*	**	***
5	ระแหง 20 ก.ย. 30	2,749	968	35.21	4.44
6	ลำลูกกา 15 เม.ย. 30	1,854	*	**	***
7	ลำไทร 21 มิ.ย. 30	1,618	578	35.72	3.97
8	คูคต 18 ต.ค. 30	13,804	*	**	***
9	บางเตย 24 เม.ย. 31	4,213	*	**	***

ข้อมูล แหล่งที่มา กองการเลือกตั้ง กรรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ปี 2532

หมายเหตุ * ** *** หมายถึงการเลือกตั้งกรณีไม่มีการลงคะแนน.

(มีผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้งครบตามจำนวน 9 คน)

โดยสภาพทางภูมิศาสตร์ หน่วยงานที่ทำการศึกษามีอาณาเขตติดต่อกับกรุงเทพมหานคร บริเวณที่ตั้งโรงงานส่วนใหญ่ก็ห่างจากกรุงเทพมหานครไม่มากนัก อาจกล่าวได้ว่า ลักษณะทางสังคม, เศรษฐกิจ และความตื่นตัวทางการเมือง จึงมิได้แตกต่างจากกรุงเทพมหานครแม้แต่น้อย ตรงกันข้ามกลับมีลักษณะกลมกลืนอย่างมาก ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น จึงย่อมมีผลกระทบซึ่งกันและกันโดยตรง

จากลักษณะของกลุ่มตัวอย่างทั้งกล่าวมาแล้ว บ่งชี้ว่าประชากรในเขตสุขาภิบาลเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้ มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมอยู่ในปานกลาง มีความคุ้นเคยกับชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมเมืองอย่างกรุงเทพฯ จึงเป็นที่น่าสนใจว่าสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมทั้งกล่าวนั้นจะส่งผลกระทบต่อความโน้มเอียงทางการเมือง โดยเฉพาะทัศนคติทางการเมือง พฤติกรรมการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างไร

ศูนย์วิทยพัชรากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาค้างนี้มุ่งจะศึกษาประชาชนในเขตสุขาภิบาลที่ประธานกรรมการสุขาภิบาลมาจากการเลือกตั้ง และโดยคำแห่ง ซึ่งมีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งกรรมการสุขาภิบาลครั้งล่าสุด ความบัญญัติรายชื่อผู้มีสิทธิของจังหวัดปทุมธานี และจังหวัดสมุทรปราการ โดยใช้วิธีการศึกษาแบบสำรวจ (survey) ซึ่งได้กำหนดประชากรเครื่องมือในการวิจัยโดยสังเขปดังนี้คือ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเรื่องนี้ คือประชาชนที่อยู่ในเขตสุขาภิบาลที่ประธานคณะกรรมการสุขาภิบาลมาจากการเลือกตั้ง และโดยคำแห่งของจังหวัดปทุมธานี และจังหวัดสมุทรปราการ เฉพาะผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งคณะกรรมการสุขาภิบาลในปีล่าสุดความบัญญัติรายชื่อผู้มีสิทธิดังกล่าวข้างต้นและจะคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง (Random Sampling) กลุ่มตัวอย่างจากจำนวนประชากรจำนวนประชาชนทั้งหมดที่ได้กล่าวมา ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลจากประชาชน ผู้มีความคิดเห็นและประสบการณ์ต่อการปกครองท้องถิ่นรูปแบบสุขาภิบาลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากเพียงพอ โดยสรุปขอบเขตของการวิจัย มีดังนี้

1. ประชากรที่ทำการศึกษาค้างจะจำแนกแยกเป็นประชาชนในเขตสุขาภิบาลที่ประธานคณะกรรมการสุขาภิบาลมาจากการเลือกตั้งและประชาชนในเขตสุขาภิบาลที่ประธานคณะกรรมการสุขาภิบาลโดยคำแห่ง
2. ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจะขึ้นอยู่กับจำนวนของประชาชนในเขตสุขาภิบาลที่ประธานกรรมการมาจากการเลือกตั้งและประธานกรรมการสุขาภิบาลมาโดยคำแห่งในเขตพื้นที่จังหวัดปทุมธานี และจังหวัดสมุทรปราการ ประชากรวิจัย (Population Research) ซึ่งในการศึกษาค้างนี้ใช้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งคณะกรรมการสุขาภิบาลความบัญญัติรายชื่อผู้มีสิทธิปีล่าสุดของแต่ละสุขาภิบาล
3. เป็นการศึกษาถึงทัศนคติทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชากรในข้อ 2 ทัศนคติทางการเมืองในที่นี้ ศึกษาเฉพาะความรู้สึกประสิทธิภาพทางการเมืองและความไว้วางใจทางการเมือง (political efficacy and political trust) การมีส่วนร่วมทางการเมือง (political participation) หมายถึง การเข้ามีส่วนร่วม

ทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ คือ 1. การประท้วง 2. การมีบทบาทในชุมชน 3. การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ 4. การติดตามข่าวสารทางการเมือง 5. การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง 6. การหาเสียงเลือกตั้ง 7. การสนับสนุน (support)

1. การเลือกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

เนื่องจากจำนวนประชากรในเขตสุขาภิบาล มีจำนวนกว่า 2 แสนคน ในการที่จะเลือกตัวอย่างให้ได้ตัวแทนที่เหมาะสม และใกล้เคียงกับความเป็นจริง หรือ เรียกว่าเป็นตัวแทนที่แท้จริงของจำนวนประชากรทั้งหมด (universe or population) ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการเลือกตัวอย่าง (sampling errors) ให้น้อยที่สุด

ในทางวิชาการได้กำหนดวิธีการคัดเลือกตัวอย่างแบ่งออกได้เป็นหลายวิธี แต่กล่าวโดยทั่วไปแล้วสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 อย่าง คือ การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Random Sampling)

ประชากรเป้าหมาย (Target population)

ประชากรที่อยู่ในขอบเขตของการวิจัย ได้แก่ บุคคลที่อยู่ในเขตที่ตั้งสุขาภิบาล โดยเฉพาะสุขาภิบาลที่ประธานกรรมการสุขาภิบาลโดยตำแหน่งกลุ่มหนึ่ง และอีกกลุ่มหนึ่ง ได้แก่บุคคลที่อยู่ในเขตสุขาภิบาลที่ประธานกรรมการสุขาภิบาลมาจากการเลือกตั้ง ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับส่วนสุขาภิบาลโดยที่กฎหมาย หรือพระราชบัญญัติสุขาภิบาล พ.ศ. 2528 กำหนดให้สุขาภิบาลที่มีรายได้ตั้งแต่ 3 ล้านบาทขึ้นไป ให้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างองค์ประกอบของคณะกรรมการสุขาภิบาล โดยให้นายอำเภอซึ่งเป็นกรรมการสุขาภิบาลโดยตำแหน่งพ้นจากตำแหน่ง และให้มีกรรมการที่มาจากการเลือกตั้งขึ้นเป็นประธานกรรมการแทนและให้นายอำเภอเป็นที่ปรึกษาคณะกรรมการสุขาภิบาล¹

¹ พระราชบัญญัติสุขาภิบาล พ.ศ. 2528, ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 102, ตอนที่ 154 ฉบับพิเศษ (ตุลาคม 2528), มาตรา 5.

อย่างไรก็ดีการที่กฎหมายกำหนดให้สุชาภิบาลที่มีรายได้เกิน 3 ล้านบาทขึ้นไปได้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและนอกจากนี้กฎหมายยังได้กำหนดว่า สุชาภิบาลใดที่มีรายได้ตั้งแต่ 5 ล้านบาทขึ้นไปให้สุชาภิบาลนั้นได้รับการยกฐานะเป็นเทศบาล²

ผู้วิจัยจึงได้เลือกแบ่งสุชาภิบาลที่ทำการวิจัยเป็น 2 ประเภท คือสุชาภิบาลที่ประชาชนกรรมการสุชาภิบาลมาจากการเลือกตั้งและโดยตำแหน่ง

การสุ่มตัวอย่างในขั้นที่ 1 นี้ จึงเป็นการสุ่มแบบแบ่งชั้นหรือที่เรียกว่า (stratified sampling)

2. ขั้นที่ 2 ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้เลือกสุชาภิบาลจังหวัดละ 4 สุชาภิบาล แล้วทำการสุ่มสุชาภิบาลแต่ละประเภทในจังหวัดนั้น ๆ 2 สุชาภิบาล ในแต่ละประเภท โดยยึดเอาประเภทสุชาภิบาลเป็นเครื่องบังชี้ ความประกาศกระทรวงมหาดไทยที่ได้ลงในราชกิจจานุเบกษาเป็นเกณฑ์

การสุ่มตัวอย่างขั้นที่ 2 นี้ นับเป็นวิธีการสุ่มแบบหลายชั้น (Multi-stage Sampling) และเป็นการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) ซึ่งจะก่อให้เกิดผลถึงความเป็นไปได้ในการยกฐานะ (up grading) ของสุชาภิบาล

3. ขั้นที่ 3 การสุ่มตัวอย่างเพื่อเก็บข้อมูลในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า กลุ่มบุคคลที่มีส่วนร่วม (participation) ในการปกครองระบบสุชาภิบาลก็ได้แก่ ผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตสุชาภิบาลนั้นๆ โดยถือคามทะเบียนบ้านและบุคคลผู้นั้นต้องมีสิทธิเลือกตั้งคณะกรรมการทั้งนี้เพราะประชาชนในเขตสุชาภิบาลนั้น ๆ เองที่จะมีบทบาท ความรับผิดชอบต่อสุชาภิบาลในลักษณะของการปกครองตนเอง (Local self government) ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์ (interview) และแบบสอบถาม (questionnaire) ประกันกับบุคคล 2 ประเภท คือ ประชากรในเขตประชาชนกรรมการสุชาภิบาลมาจากการเลือกตั้ง 2. ประชากรที่อยู่ในเขตสุชาภิบาลที่ประชาชนกรรมการสุชาภิบาลโดยตำแหน่ง

² กระทรวงมหาดไทย, หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ ทม.0413/ว. 1408 ลงวันที่ 28 ตุลาคม 2528 เรื่องการพิจารณาขยายฐานะสุชาภิบาลเป็นเทศบาลตำบล ถึงผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด.

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของตัวอย่างโดยมอบให้มีความร้อยละของความผิดพลาดของค่าสถิติไคร้อยละ 4 และ $P=0.05$ โดยอาศัยตารางคำนวณขนาดของตัวอย่างของอาร์กิน และโคลตัน (Arkin and Colton 1957) อ้างใน เครือวัลย์ สัมปิยะศรีสกุล 2530 : 187-188)

ตารางสุ่มตัวอย่าง

ลำดับที่	สุชาภิบาล	จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง คณะกรรมการสุชาภิบาล บัญชีรายชื่อปีล่าสุด	จำนวน ตัวอย่าง ที่เลือก	ได้รับ แบบสอบถาม คืน
<u>สมุทรปราการ</u>				
<u>-สุชาภิบาลที่ประธาน กรรมการสุชาภิบาล มาจากการเลือกตั้ง</u>				
1	สำโรงเหนือ	22,178	50	34
2	บางปู	35,885		68%
3	พระประแดง	52,982	50	48
				96%
<u>สุชาภิบาลที่ประธาน กรรมการสุชาภิบาล โดยตำแหน่ง</u>				
1	คลองคาน	5,887		
2	คลองสวน	596		
3	บางพลี	3,618	50	39
				78%
4	บางเสาธง	1,506		
5	บางบ่อ	1,725	50	49
				98%

ตารางสรุปตัวอย่าง (ต่อ)

ลำดับที่	สาขาวิชา	จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง คณะกรรมการสาขาวิชา ตามบัญชีรายชื่อปีล่าสุด	จำนวนตัวอย่าง ที่เลือก	ได้รับแบบ- สอบถาม คืน
<u>ปทุมธานี</u>				
- สาขาวิชาที่ประธาน กรรมการมาจาก กรรเลือกตั้ง				
1	คลองหลวง	23,142	50	46 92%
2	ประชาธิปไตย	21,303	50	40 80%
- สาขาวิชาที่ประธาน กรรมการสาขาวิชา โดยตำแหน่ง				
1	บางหลวง	1,789	50	43 86%
2	ชัยบุรี	7,212		
3	สนั่นรักษ์	3,480		
4	หนองเสือ	542		
5	ระแหง	2,749		
6	ส. ลำลูกกา	1,854	50	31 62%
7	ลำไทร	1,618		
8	ตุ๊กต	13,804		
9	บางเตย	4,213		
	รวม		400	331 (82.75)

แหล่งที่มา : กองการเลือกตั้ง กรมการปกครอง, กระทรวงมหาดไทย.

Random Sampling เป็นการเลือกตั้งตัวอย่างที่ทุกหน่วยของประชากร (Population หรือ Universe) มีโอกาสโดยเท่ากันที่จะถูกเลือกมาเป็นตัวอย่าง การใช้วิธีเลือกตัวอย่างแบบนี้ จะกระทำเมื่อทุกหน่วยมีคุณสมบัติอย่างเดียวกัน³

Stratified Sampling เป็นการเลือกตัวอย่างโดยจัดแบ่งประชากรออกเป็นกลุ่ม ๆ ตามลักษณะเฉพาะบางประการที่ต่างกัน และตามที่อยู่ในความสนใจของผู้วิจัย แล้วจึงเลือกจำนวนตัวอย่าง จากแต่ละกลุ่มให้ได้จำนวนเป็นอัตราส่วนเหมือนกับอัตราส่วนของประชากรในกลุ่มต่าง ๆ นั้น สำหรับการเลือกตัวอย่างจากแต่ละกลุ่มก็ใช้วิธี Random เช่นเดียวกัน

สำหรับการวิจัยนี้ ได้ใช้วิธี Stratified Sampling โดยจัดแบ่งประชากรออกเป็นกลุ่ม ๆ ตามอาชีพ เพราะจะทำให้ได้ตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชากรทั้งหมดได้ใกล้เคียงกว่าแบบ Random Sampling ซึ่งอาจจะได้ตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของคนเพียงกลุ่มเดียว หรือมาจากกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมากเกินไป

ผู้วิจัยได้แยกประชากรในเขตสุขาภิบาลออกเป็นกลุ่มอาชีพ 4 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. ข้าราชการรวมทั้งครูอาจารย์และพนักงานรัฐวิสาหกิจ
2. กรรมกรรับจ้างและเกษตรกร
3. ช่างฝีมือ ค้าขาย และ

อาชีพอิสระ เช่น นายความ ค้าขาย เจ้าของกิจการ

4. อื่น ๆ ได้แก่ พวกว่างงาน แม่บ้าน ข้าราชการบำนาญ นิสิต-นักศึกษา

เพื่อให้แน่ใจว่าครอบคลุมถึงบุคคลทุกชั้นในสังคม ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการสังเกตความคิดเห็นขัดแย้งของชนในกลุ่มอาชีพเดียวกันด้วย ดังนั้นในแต่ละกลุ่มจึงแยกแยะลงไปเป็นรายละเอียดอีก เช่น ข้าราชการทหาร ตำรวจ หรือข้าราชการพลเรือน พนักงานรัฐวิสาหกิจ หรือธุรกิจเอกชน ระบุผู้บริหารหรือระบุพนักงานลูกจ้างธรรมดา เป็นต้น

³ ชินวูช สุนทรสิมะ, หลักและวิธีการทำวิทยานิพนธ์ รายงานประจำภาคและเอกสารวิจัย (นครหลวงกรุงเทพธนบุรี : บริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2515), หน้า 44-45.

เหตุที่ยีกกลุ่มอาชีพเป็นหลักในการกระจายแบบสอบถาม และยังถือเป็นหลักในการวิเคราะห์ผลการวิจัยที่จะตามมาด้วยนั้น เพราะอาชีพเป็นตัวแปรอิสระที่สำคัญที่สุดในบรรดาตัวแปรอิสระอื่น ๆ เพราะการศึกษาและรายได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับอาชีพอย่างใกล้ชิดอยู่แล้ว เช่น พนักงานบริษัทห้างร้านเอกชน จะเป็นพวกที่มีรายได้ปานกลาง หรือค่อนข้างสูง ถ้าเทียบกับข้าราชการและที่สำคัญอาชีพมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดทัศนคติหรือความรู้สึกของบุคคลนอกเหนือไปจากการศึกษาและพันธุกรรม ดังนั้น การที่ยีกกลุ่มอาชีพเป็นหลักในการกระจายแบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม จะช่วยให้การวิจัยและการเสนอผลการวิจัยเป็นไปอย่างมีระบบมากยิ่งขึ้น และวิเคราะห์ได้ใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริงในสังคมมากยิ่งขึ้น

การกำหนดตัวแปรในการวิจัย

จากการศึกษาของนักรัฐศาสตร์หลายท่าน พบว่าปัจจัยที่มีบทบาทต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลโดยกว้าง ๆ มีอยู่ 4 ประการ คือ ประการแรก สิ่งเร้าจากสภาพแวดล้อมทางสังคม เช่น การรณรงค์หาเสียงของนักการเมือง การสื่อสารทางบ้าน การเมือง การประชุม และการเจรจา เป็นต้น ประการที่สอง ปัจจัยส่วนบุคคล ซึ่งได้แก่ ทัศนคติทางการเมือง ความเชื่อ และบุคลิกภาพของบุคคล ประการที่สาม สภาพการณ์ทางการเมือง ซึ่งพิจารณาถึงระดับการพัฒนา กฎเกณฑ์เกี่ยวกับวิถีทางการเมือง สถาบันทางการเมือง และลักษณะการเลือกตั้ง ประการที่สี่ สภาพแวดล้อมทางสังคม ซึ่งพิจารณาถึง สถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมของบุคคล (ซึ่งได้แก่ การศึกษา รายได้ และอาชีพ) ที่อยู่อาศัย การเป็นสมาชิกองค์การ อายุของบุคคล ความแตกค่างทางเพศ⁴ ทั้งนี้ประการนี้หากนำมาจัดอีกครั้งสามารถแยกออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 2 ประการ คือ ประการแรก ปัจจัยภายนอก ซึ่งได้แก่ สิ่งเร้าจากสภาพแวดล้อมทางสังคมร่วมกับสภาพการณ์

⁴ Lester M. Gibrath, Political Participation (Chicago : Rand McNally College Publishing Co., 1965) pp.69-112.

ทางการเมือง ประการที่สอง คือปัจจัยภายในซึ่งได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลรวมกับปัจจัยทาง
 สถานสภาพแวดล้อมทางสังคม

ในการศึกษาวิจัยลักษณะการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองครั้งนี้ มุ่งที่จะค้นหาอิทธิพล
 ของปัจจัยภายในเป็นสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องเกี่ยวกับความแตกต่างทางเพศ อายุ
 การศึกษา รายได้ อาชีพ การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือองค์การระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตสุขาภิบาล
 นั้น และทัศนคติทางการเมือง ทั้งนี้เนื่องจากปัจจัยที่กล่าวนี้ มีความเป็นรูปธรรมมากที่สุด
 เมื่อเทียบกับปัจจัยอื่น ๆ และมักถูกนำมาใช้เป็นตัวแปรหลัก ในการศึกษาวิจัยทัศนคติ และ
 พฤติกรรมทางการเมืองอยู่บ่อย ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในต่างประเทศ ผู้วิจัยต้องการที่จะ
 ทดสอบว่าอิทธิพลของปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวนั้นมีมากน้อยอย่างไร สำหรับพฤติกรรมการเข้า
 มีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการวิจัยนี้ ดังนั้นตัวแปร และสมมติฐานที่ใช้ในการ
 วิจัยจึงเป็นไปดังนี้

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรอิสระในการศึกษาเรื่องนี้ มีดังต่อไปนี้

1. เพศ
2. อายุ
3. การศึกษา
4. อาชีพ
5. รายได้
6. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตสุขาภิบาลนั้น
7. การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือองค์การ
8. ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง
9. ความไว้วางใจทางการเมือง

ตัวแปรตาม

การมีส่วนร่วมทางการเมือง (political participation) ซึ่งประกอบไปด้วย
 การประท้วง การมีบทบาทในชุมชน การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ การติดคามข่าวสารทางการเมือง
 การลงคะแนนเสียง การหาเสียงเลือกตั้งและการสนับสนุน (Support)

ยังแสดงตัวแปรทางของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

- ปัจจัยส่วนบุคคล (ทัศนคติ : ความไว้วางใจทางการเมือง ความรู้สึกมี
ประสิทธิภาพทางการเมือง)

- ปัจจัยทางสภาพแวดล้อมทางสังคม (สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม
รายได้ การศึกษา อาชีพ อายุ เพศ การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือองค์การ ระยะเวลาการอยู่อาศัยในท้องถิ่น)

-- → การตัดสินใจเข้าร่วม -- → การมีส่วนร่วมทางการเมือง

นิยามปฏิบัติการของความไว้วางใจทางการเมืองและความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง

1. ความรู้สึกไว้วางใจทางการเมือง ความไว้วางใจคือผู้มีสิทธิอำนาจทางการเมือง
ถูกได้จาก

1. ความรู้สึกว่าคุณคนในสุชาภิบาล นักการเมือง เป็นบุคคลที่ซื่อสัตย์สามารถไว้วางใจได้
2. ความรู้สึกว่ารัฐบาลสุชาภิบาลดำเนินนโยบายทุกอย่างเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนเสมอ
3. ความรู้สึกของประชาชนว่าสุชาภิบาลมีเจตนาดีต่อประชาชนเสมอ
4. ความรู้สึกว่าคุณคนในรัฐบาลและนักการเมือง ส่วนใหญ่ทำงานหนัก เสียสละเพื่อประเทศชาติ
5. ความรู้สึกว่าข้าราชการส่วนมากมีความซื่อสัตย์ สามารถวางใจได้
6. ความรู้สึกของประชาชนว่าเจ้าหน้าที่สุชาภิบาลส่วนใหญ่ ทำหน้าที่อย่างดีที่สุดเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน

ความไว้วางใจต่อระบอบการปกครอง ถูกได้จากความรู้สึกของประชาชนว่าระบอบการปกครองปัจจุบันสามารถอำนวยความสะดวกให้ตนเองได้ แม้บางครั้งหากประชาชนไม่ได้รับประโยชน์ก็เป็นเพราะรัฐบาล นักการเมือง หรือข้าราชการ ประพฤติคนไม่เหมาะสม ไม่ใช่เพราะระบอบการปกครองไม่ดี

ความไว้วางใจต่อชุมชนการเมือง ถูกได้จากความรู้สึกว่า การรวมตัวเป็นส่วนหนึ่งของชาติทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของคนที่คิดว่าที่จะแยกตัวออกไปเป็นชาติใหม่หรือไปรวมกับชาติอื่น

2. ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง ดูได้จากลักษณะต่อไปนี้

1. ความรู้สึกของประชาชนว่าตนเองสามารถมีสิทธิมีเสียงที่จะไปกำหนดได้ว่า
สภาภิบาลจะทำอะไร
2. ความรู้สึกมาก่อนที่สภาภิบาลจะทำอะไรลงไป ต้องคำนึงถึงความคิดเห็น
และความต้องการของประชาชน
3. ความรู้สึกของประชาชนว่ากิจกรรมทางการเมือง เป็นเรื่องสำคัญและต้อง
อยู่ในความรับผิดชอบของตนเองด้วย
4. ความรู้สึกของประชาชนว่าตนเองสามารถแสดงความคิดเห็น และเสนอ
ความต้องการให้สภาภิบาลหรือทางราชการรับฟังและตอบสนองได้

การเข้าไปเกี่ยวข้องในองค์กร (organizational involvement)

หมายถึง การที่บุคคลเข้าไปเป็นสมาชิกและอัครการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มต่าง ๆ ซึ่ง
กลุ่มดังกล่าวนี้เป็นได้ทั้งกลุ่มที่เป็นทางการและกลุ่มที่ไม่เป็นทางการ กลุ่มนั้นมีวัตถุประสงค์
หรือตั้งบนพื้นฐานที่อาจจะเป็นทางการเมือง เศรษฐกิจ หรือสังคม อันปรากฏออกมาในลักษณะ
เช่น ชมรม สโมสร สมาคม พรรค สหภาพ ฯ เป็นต้น

กลุ่มที่เป็นทางการ คือ กลุ่มที่จัดระเบียบถูกตั้งตามกฎหมาย เช่น สมาคมสังคมนักศึกษาศาสตร์
แห่งประเทศไทย พรรคพลังธรรม สหภาพแรงงานแห่งประเทศไทย สมาคมหอการค้า
เป็นต้น

กลุ่มที่ไม่เป็นทางการ คือ กลุ่มที่ยังไม่จัดระเบียบอย่างถูกต้องตามกฎหมาย

กลุ่มต่าง ๆ ในสังคม ซึ่งแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ

1) กลุ่มทางสังคม ซึ่งเกิดขึ้นจากผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิกในสังคม ได้แก่
กลุ่มการศึกษา กลุ่มสโมสรการบินเหิงและกลุ่มการกุศล เป็นต้น สมาชิกส่วนใหญ่ไม่ค่อยมี
ระเบียบวินัยและไม่สนใจในบทบาทหน้าที่ของตนมากนัก

2) กลุ่มทางเศรษฐกิจ ซึ่งเกิดจากผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิกในทาง
เศรษฐกิจ เช่น บริษัทสหสามัคคีค้าสัตว์ สหกรณ์ออมทรัพย์ สมาคมนายจ้าง และสมาคม
กรรมกร เป็นต้น กลุ่มอาชีพเหล่านี้สมาชิกจะยึดถือตัวบุคคลระดับหัวหน้าเท่านั้นและไม่ค่อย
มีระเบียบ

3) กลุ่มทางการเมือง ซึ่งเกิดจากผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิกทางการเมือง เช่น พรรคการเมือง กลุ่มกิจกรรมการเมืองในมหาวิทยาลัยเป็นการรวมตัวกันเพื่อสนับสนุนตัวบุคคลมากกว่าและสมาชิกมักไม่มีระเบียบวินัยและอุกมการณ์

ตัวแปรดังกล่าวทั้งหมดนี้ กำหนดออกเป็นครรชนี (indicator) เพื่อให้สามารถวัดได้ในชั้นปฏิบัติการ ใ้ดังต่อไปนี้

1. เพศ แบ่งเป็นลักษณะ ชาย หญิง
2. อายุ คือ อายุจริงโดยแบ่งออกเป็น 4 ช่วง รั้กับอายุคือ
 1. อายุ 20-30 ปี
 2. อายุ 31-40 ปี
 3. อายุ 41-50 ปี
 4. อายุ 51 ปีขึ้นไป

ประชากรที่ใช้ในการวิเคราะห์ ถือเป็นประชากรที่มีเกณฑ์อายุตั้งแต่ 20 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป เนื่องจากเกณฑ์อายุดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2521 ซึ่งประกาศใช้ในปัจจุบันนี้กำหนดให้เป็นผู้ที่มีสิทธิเสรีภาพในทางการเมืองอย่างสมบูรณ์ ส่วนประชากรที่มีรั้กับอายุต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ จะถูกคัดออกไปไม่นำมาใช้ในการวิเคราะห์

3. การศึกษา คือ รั้กับการศึกษาที่ผู้ตอบแบบสอบถามได้รับสูงสุด หรือกำลังศึกษาอยู่ แบ่งออกได้ดังนี้ 3 รั้กับคือ

- (1) รั้กับต่ำ ได้แก่ - ต่ำกว่าประถมศึกษานีที่ 7 (มัธยมปีที่ 1 ในหลักสูตรปัจจุบัน)
 - ประถมศึกษานีที่ 7 - มัธยมศึกษานีที่ 5 (มัธยมปีที่ 6 ในหลักสูตรปัจจุบัน) หรือเทียบเท่า (ซึ่งหมายรวมถึงผู้ที่จบการศึกษาสายอาชีพ รั้กับ ป.ว.ช.)
- (2) รั้กับกลาง ได้แก่ - อนุปริญญา หมายถึง
 - ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษาแต่ยังไม่สำเร็จการศึกษาในรั้กับปริญญาตรี หรือเคยศึกษาแต่ไม่สำเร็จ รวมถึงรั้กับ ปวท. ปกศ. สูง
- (3) รั้กับสูง ได้แก่ - ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า

— สูงกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับบัณฑิตวิทยาลัย หรือระดับปริญญาโทมาหนึ่งภาคขึ้นไป รวมถึงผู้ที่สำเร็จการศึกษาแล้วด้วย

5. อาชีพ แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

1. ข้าราชการ รัฐวิสาหกิจ ครู อาจารย์
2. นายแพทย์หรืออาชีพอิสระ และธุรกิจเอกชน
3. กรรมการรับจ้าง หรือผู้ใช้แรงงาน เกษตรกร
4. อื่น ๆ รวมถึงพวกที่ว่างงาน ข้าราชการบำนาญ แม่บ้าน นิสิต-นักศึกษา

6. รายได้ คือ รายได้ของผู้ตอบแบบสอบถามคนเดียวกันต่อเนื่อง แบ่งออกเป็น 3 ช่วง ระดับรายได้ คือ

1. ต่ำกว่า 3,000 บาท
2. ตั้งแต่ 3001-6,000 บาท
3. ตั้งแต่ 6,001 ขึ้นไป

7. ระยะเวลาที่เข้ามาอยู่ในเขตสุขาภิบาลจนถึงปัจจุบัน คือระยะเวลาที่ผู้ตอบแบบสอบถามได้เข้ามาอาศัยทำงานอยู่ภายในเขตสุขาภิบาลที่จะศึกษา ตั้งแต่ต้นจนถึงระยะเวลาที่ตอบแบบสอบถาม ซึ่งไม่จำเป็นต้องปรากฏชื่ออยู่ในสำมะโนครัวของทางราชการในเขตสุขาภิบาล... แบ่งออกเป็น 3 ช่วงระยะคือ

1. 10 ปีลงมา
2. 10 ปีขึ้นไปแต่ไม่เกิน 20 ปี
3. 20 ปีขึ้นไป

8. การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือองค์การมี 2 ลักษณะ คือ เป็น,ไม่เป็น

ในกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยมีจำนวนทั้งสิ้น 284 ราย โดยจำแนกตามตัวแปรอิสระดังกล่าวตั้งที่ระบุไว้เป็นฐานสำคัญ.

3. สเกลและระดับการวัด

ตัวแปรในการวิจัยครั้งนี้ มีระดับการวัด 3 ประเภท ดังนี้คือ

1. การวัดนามบัญญัติ (nominal level of measurement)

เป็นการวัดระดับต่ำสุดหรือระดับธรรมดา หมายถึง การบอกจำนวนตัวเลขให้เป็นชื่อของกลุ่ม แต่บางครั้งก็เรียกชื่อจริงแทนที่จะให้เป็นตัวเลข ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา ประเภทของอาชีพ การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือองค์การ

2. การวัดแบบจัดอันดับ (ordinal level of measurement)

ในการวัดอันดับที่เป็นเครื่องชี้บอกตำแหน่งของสิ่งของนั้น ๆ สิ่งเดียว แต่ไม่ได้บอกค่ามากหรือน้อยหรือระยะที่ห่าง ได้แก่ พฤติกรรม การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งคำถามส่วนใหญ่มีระดับคำตอบ 4 ระดับ คือ ทุกครั้ง บ่อยครั้ง บางครั้งและไม่เคยเลย โดยกำหนดรหัสตามลำดับดังนี้ 5,4,2 และ 1 ส่วนคำถามที่มีคำตอบ 5 ระดับ คือ จะไป อาจจะไป ยังไม่แน่ใจ อาจจะไม่ไป จะไม่ไป กำหนดรหัสตามลำดับดังนี้ 5,3,2 และ 1 และสเกลวัดระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ความรู้สึกมีประสิทธิภาพของการเมือง และความรู้สึกไว้วางใจทางการเมือง ซึ่งเป็นสเกลประมาณค่าแบบรวม Summate Rating Scale หรือ Likert Scale ประกอบด้วยคำถาม วัดทัศนคติหลาย ๆ ข้อ แต่ละข้อถูกกำหนดว่ามีคุณค่าเท่า ๆ กัน และมีกริยาที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยเท่า ๆ กัน อยู่ในรูปสเกลที่มีอันดับต่อเนื่องกัน และไต่แก ข้อเสียของสเกลแบบนี้คือการทำประโยคให้มันทั้งเชิงบวก (positive) และเชิงลบ (negative) เพื่อถ่วงให้สมดุลกัน

คำตอบ	คำถามเชิงบวก	คำถามเชิงลบ
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	5
เห็นด้วย	2	4
ไม่แน่ใจ	3	3
ไม่เห็นด้วย	4	2
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5	1

3. การวัดแบบภาคชั้น (interval level of measurement) เป็นการวัดที่รวมเอาการวัดแบบนามบัญญัติและแบบจัดอันดับเข้าด้วยกัน และแบ่งพิสัยของสิ่งต่าง ๆ ออกเป็นช่วง แต่ละช่วงมีค่าเท่ากัน ได้แก่ อายุ รายได้ ระยะเวลาที่ผู้ตอบแบบสอบถามเข้ามาอยู่ในเขตสุขภาพจนถึงปัจจุบัน

การรวบรวมข้อมูล (Data Collection)

การรวบรวมข้อมูลเป็นขั้นตอนสำคัญขั้นหนึ่งในการดำเนินงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ จึงต้องใช้เทคนิคและวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ เป็นความจริงถูกต้อง และเชื่อถือได้

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ 5

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ ข้อมูลที่มาจากงานสนาม (Field Sources) จากการสังเกตแบบสอบถาม

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ ข้อมูลซึ่งรวบรวมมาจากเอกสารต่าง ๆ และผลงานวิชาการที่เกี่ยวข้องของห้องสมุดมหาวิทยาลัย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ประกอบอ้างอิงงานการเขียนรายงานการวิจัย

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลเหล่านี้โดยปราศจากอคติและได้ตรวจสอบการตั้งคำถามโดยสลับเปลี่ยนกันตรวจสอบ (Cross Check) เพิ่มความถูกต้องสมบูรณ์และมีการทดลองขั้นต้นก่อนเพื่อหาข้อบกพร่องและแก้ไขให้ถูกต้องตรงเป้าหมายเรื่องที่วิจัย วิธีการรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตแบบสอบถามไปให้ขั้นตอนดังนี้คือ

1) การรวบรวมข้อมูลขั้นต้น ผู้วิจัยได้พอกแบบสอบถามด้วยตนเองในสนามวิจัย นอกจากนี้ผู้วิจัยได้มีผู้ช่วยเหลือประกอบด้วย ปลัดอำเภอ ครู, อาจารย์ บุคคลในท้องถิ่นที่มีวิญญูทัศน์ในครั้งนี้

⁵ รุณพล สวัสดิการ, หลักและวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์, หน้า 123-124,

2) การคัดเลือกข้อมูล เพื่อความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคำตอบมาและเพื่อป้องกันข้อบกพร่องอันอาจจะเกิดขึ้นได้จากความพลั้งเผลอ หรือความไม่เต็มใจของผู้ตอบผู้วิจัยจึงนำแบบสอบถามที่ได้รับคำตอบมาทำการตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง เพื่อคัดเลือกแบบสอบถามที่ขาดข้อมูลที่สำคัญและจำเป็นในการวิเคราะห์หาค่า

ในการกระจายแบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ได้ยึดกลุ่มอาชีพของประชากรเป็นหลักทั้งใกล้ล้ามาแล้ว ในแต่ละกลุ่มอาชีพได้พยายามให้เกิดการกระจายในครัวเรือนอิสระอื่น ๆ เช่น เพศ อายุ รายได้ เป็นต้น ความเหมาะสมของแต่ละประเภทอาชีพ ปัญหาในการเก็บรวบรวมข้อมูลของประชากรในบางกลุ่มอาชีพที่มีระดับการศึกษาต่ำ เช่น พวกกรรมกรรับจ้าง หรือผู้ใช้แรงงานทั่วไป พวกค้าขาย เป็นต้น การให้แบบสอบถามจะเป็นการไม่สะดวกและเกิดความล่าช้า ผู้วิจัยจึงได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบสอบถามและสังเกตถึงความรู้สึกของผู้ตอบแบบสอบถามต่อปัญหาในแต่ละข้อ เพื่อเป็นการจึกระชับของคำตอบในข้อนั้น ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องใกล้เคียงกับความรู้สึกนึกคิดของผู้ตอบแบบสอบถามยิ่งขึ้น

เพื่อให้การวิจัยเกิดผลสมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดการใช้ข้อมูลดังนี้ คือ

1. ข้อมูลจากเอกสาร (Documentary research)
2. ข้อมูลจากการสำรวจ (Survey research)

1. ข้อมูลจากเอกสาร (Documentary research)

ข้อมูลจากเอกสารเป็นสิ่งจำเป็นมากในการวิจัย ซึ่งข้อมูลจากเอกสารนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า แนวความคิด การอภิปราย ข้อเสนอแนะในการประชุมของคณะกรรมการต่าง ๆ ของทางราชการ เช่น คณะกรรมการปฏิรูประบบการบริหารราชการแผ่นดิน คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงการปกครอง ระบบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ที่ได้จัดตั้งขึ้นย่อมมีบันทึกการประชุม บทความข้อเสนอแนะเหล่านี้ย่อมจะนำมาเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ (analysis) ให้เห็นถึงเจตจำนง (will) ตลอดจนนโยบาย (policy) ต่าง ๆ ของทางราชการ ตลอดจนความต้องการต่าง ๆ ที่ปรากฏออกมาในรูปของการเสนอร่างพระราชบัญญัติปรับปรุงสุขาภิบาล ซึ่งเสนอโดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็ สิ่งเหล่านี้ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นเอกสารที่ดีมีประโยชน์ต่อการศึกษวิเคราะห์ และนอกจากนั้น ประกาศคำสั่ง ตลอดจนกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสุขาภิบาล ย่อมอยู่ในข่ายของการที่ผู้วิจัยได้เลือกมาเป็นข้อมูล (data) ในการศึกษาวิจัยนี้ เช่น พระราชบัญญัติสุขาภิบาล พ.ศ. 2495 พระราชบัญญัติ

สุชาภิบาล พ.ศ. 2511 พระราชบัญญัติสุชาภิบาล พ.ศ. 2528 เป็นต้น ⁶

อนึ่ง ข้อมูลจากเอกสารนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าผลการวิจัย งานเขียนในรูปของบทความที่เกี่ยวข้องกับสุชาภิบาลที่ไคมีผู้เก็บรวบรวมได้ก็นับได้ว่าเป็นเอกสารที่ผู้วิจัยได้สำรวจวรรณกรรม (review literature) และนำมาพิจารณาพร้อมกับการศึกษาวิจัยของผู้วิจัยในครั้งนี้ด้วย เช่น รายงานการวิจัยเรื่อง "สมรรถนะขององค์การปกครองท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น : บทบาทของเทศบาลและสุชาภิบาล" ของประไพศร ประหยัด หงษ์ทองคำ และ อนันต์ เกตุวงศ์ เป็นต้น ⁷

2. ข้อมูลจากการสำรวจ (survey research)

การเก็บข้อมูลจากการสำรวจนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการ 2 ลักษณะด้วยกัน คือ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือและเที่ยงตรง

1. การสังเกตการณ์ (observation)
2. การใช้แบบสอบถาม (questionnaire)

1. การสังเกตการณ์ (observation)

เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงอันเป็นการแสดงออกซึ่งความเห็น ความรู้สึกของบุคคลซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยจึงได้เลือกใช้วิธีการตามแบบเผชิญหน้า (face to face contacts)⁸ พูดคุยกันเป็นการส่วนตัวและไม่เป็นพิธีการ (formal) กับคณะกรรมการสุชาภิบาล ซึ่งได้แก่ นายอำเภอในฐานะประธานกรรมการสุชาภิบาล ปลัดสุชาภิบาลและกรรมการ 2 วิธีการ คือวิธีการสัมภาษณ์ที่เคยอยู่ในช่วงเวลานั้น ทั้งผู้นำท้องถิ่น ผู้สูงอายุในหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐบาลและภาคเอกชนที่ไคมีโอกาสเข้าไปสัมผัส

⁶ พิจารณารายละเอียดของพระราชบัญญัติสุชาภิบาลฉบับต่าง ๆ ในบทวิวัฒนาการของสุชาภิบาล และภาคผนวก.

⁷ ประไพศร ประหยัด หงษ์ทองคำ และอนันต์ เกตุวงศ์, รายงานการวิจัย เรื่อง สมรรถนะขององค์การปกครองท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น : บทบาทของเทศบาลและสุชาภิบาล, (2524).

⁸ เสริมศรี เจริญผล, การวิจัยและบรรณานุกรม (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2518), หน้า 119.

พื้นที่ดังกล่าวในช่วงเวลานั้น และวิธีการหาข้อมูลหลักฐานเอกสารและแบบสอบถามที่เกี่ยวข้อง
ดังกล่าวยังคงมีข้อมูลทั้งสองส่วนมาพิจารณาประกอบกัน

ในรายละเอียดของระเบียบวิธีวิจัยโดยใช้การสังเกตการณ์เป็นเครื่องมือ นั้น นัก
มานุษยวิทยาและนักสังคมวิทยาซึ่งเป็นต้นแบบของวิธีการศึกษาค้นคว้าวิธีนี้ ได้แบ่งการสังเกต
การณ์ในทางสังคมศาสตร์ ออกเป็นประเภทต่าง ๆ แยกต่างกันไป เช่น

Ralph Thomlinson⁹ แบ่งการสังเกตการณ์ออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม วิธีนี้ผู้สังเกตการณ์เองเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่ง
ของกลุ่ม หรือสถานการณ์ที่ศึกษา

2. การสังเกตการณ์อย่างมีระบบ เป็นการเฝ้าสังเกตการณ์โดยไม่เข้าร่วมใน
เหตุการณ์ที่ศึกษา เช่น สังเกตดูการเดินสวนสนาม สังเกตภาวะผู้นำในกลุ่มเด็กเล่น วิธีนี้
เป็นการสังเกตด้วยความระมัดระวัง โดยผู้สังเกตภาวะผู้นำ ในกลุ่มเด็กเล่น วิธีนี้เป็นการ
สังเกตด้วยความระมัดระวัง โดยผู้สังเกตบันทึกเวลา ทิวบุคคล กฎเกณฑ์ แรงจูงใจ ความ
ยึดมั่น วัตถุประสงค์ ฯลฯ ไม่ว่าจะมีความแปรอะไรที่เกี่ยวข้องกับการทดสอบสมมติฐาน ปกติ
สถานการณ์ที่สังเกตจะเป็นอิสระจากอิทธิพลของผู้สังเกต แต่วิธีนี้ก็มีข้อจำกัดในทางสถานการณ์
ศึกษาลำบาก เช่น การจราจร ผู้สังเกตต้องเข้าไปถึงก่อนที่การจราจรจะเกิดขึ้น

3. การสังเกตการณ์ในห้องปฏิบัติการ เป็นวิธีสังเกตการณ์ในสถานการณ์ที่กำหนด
ขึ้น อาจใช้ห้องมองผ่านกระจกใค้กันเขียว ซึ่งผู้ถูกสังเกตไม่รู้ตัว วิธีนี้ดีเพราะถ้าสังเกต
โดยตรง ผู้ถูกสังเกตรู้ตัวอาจบิดเบือนพฤติกรรมได้ แต่ถ้าผู้ถูกสังเกตไม่ทราบว่าถูกสังเกตก็
แสดงพฤติกรรมไปตามธรรมชาติ

เมื่อพิจารณาวิธีการสังเกตการณ์ดังกล่าวถึงข้างต้น เพื่อคัดเลือกวิธีการใดวิธีการหนึ่ง
มาใช้หาข้อมูลวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า วิธีการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (participant -

⁹ Ralph Thomlinson, Sociological Concepts and Research (New York :

Random House, 1965), pp.45-46.

observation) จะเป็นวิธีการที่เหมาะสมที่สุด สำหรับการเก็บข้อมูลงานวิจัยขั้นนี้ ทั้งนี้เพราะหัวข้อเรื่องที่ศึกษาเป็นเรื่องที่อ่อนไหว (sensitive) ทางการเมือง จนผู้ที่ตกเป็นตัวอย่างของการศึกษาสัมภาษณ์โดยแจ้งวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยหรือหากผู้วิจัยเข้าไปสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม ก็อาจทำให้ผู้ถูกวิจัยเกิดความไม่ไว้วางใจในเจตนาของผู้ศึกษาได้

การกำหนดบทบาทของผู้วิจัยในการทำการเก็บข้อมูลโดยอาศัยวิธีการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

Bedford Junker ได้แบ่งบทบาทของนักวิจัยซึ่งหาข้อมูลด้วยวิธีสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ประเภทคือ ¹⁰

1. การเข้าร่วมโดยสมบูรณ์ (complete participant) การสังเกตการณ์แบบเข้าร่วมโดยสมบูรณ์นั้น ผู้ถูกสังเกตจะไม่รู้ตัวเลยว่าถูกสังเกตโดยผู้สังเกต จะมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ถูกสังเกตตามธรรมชาติ ผู้สังเกตสามารถเข้าถึงในทุกสถานการณ์

การสร้างแสดงบทบาทที่เป็นหลักสำคัญของเทคนิคนี้ขึ้นอยู่กับการปิดกั้นตนเองของผู้วิจัย ซึ่งผู้ใช้วิธีนี้ในการศึกษาจะต้องระลึกละเอียดเสมอว่าตนเป็นคนอื่น โดยสร้างแสดงบทบาทของคนอื่นที่ตนเองเป็นผู้กำหนดตามความเหมาะสมกับสังคมที่จะเข้าไปศึกษา ถ้าผู้เข้าร่วมพยายามเป็นตัวของตัวเองก็จะทำให้ผู้ถูกสังเกตเกิดความสงสัย และพยายามตีตัวออกห่างจากผู้วิจัย

2. การสังเกตการณ์ร่วมในฐานะนักสังเกตการณ์ (Participant as observer) วิธีนี้โดยรากฐานแล้วเหมือนการเข้าร่วมโดยสมบูรณ์ แต่แตกต่างกันที่ผู้ถูกสังเกตรู้ตัวว่าตน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁰ อ้างถึงโดย Severyn T. Bruyn, The Human Perspective in Sociology: The Methodology of Participant Observation (Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice - Hall, Inc., 1966), pp. 15-16.

และ อำนวยวิทย์ ชูวงศ์, ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ (กรุงเทพมหานคร : แพร่พิทยา, 2519), หน้า 211-213.

คนถูกสังเกต ผู้วิจัยจึงต้องแก้ปัญหาการแต่งแสดงบทบาท โดยผู้สังเกตต้องสร้างความสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูลโดยใช้เวลา อาจสังเกตแบบเป็นทางการ เช่น วิธีแบบสัมภาษณ์หรือสังเกตการณ์อย่างไม่เป็นทางการ ในระยะแรก ๆ ผู้ถูกสังเกตอาจรู้สึกไม่สบายใจ แต่ความไม่สบายใจจะค่อย ๆ หายไปเมื่อคนเริ่มวางใจผู้สังเกตการณ์ แล้วจึงรวบรวมข้อมูล

3. การสังเกตการณ์ในฐานะผู้เข้าร่วม (observer-as-participant)

เทคนิคนี้ผู้สังเกตการณ์เข้าไปสังเกตแบบเป็นทางการในระยะสั้น ๆ และบิดเบือน เทคนิคนี้อาจทำให้ผู้ถูกสังเกตเข้าใจผิดได้ ปัญหาของวิธีนี้คือการแนะนำตนเองเพราะผู้สังเกตการณ์จะพบคนหลายคนในระยะเวลายาวขึ้น

4. การสังเกตการณ์โดยสมบูรณ์ (complete observer)

เทคนิคนี้ผู้สังเกตการณ์จะไม่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้ถูกสังเกตเลย ผู้สังเกตจะสังเกตผู้ถูกสังเกตโดยไม่รู้ตัว เนื่องจากผู้สังเกตไม่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้ถูกสังเกต จึงอาจเข้าใจผู้สังเกตผิดก็ได้

สำหรับการวิจัยในหัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้วิจัย ใช้วิธีการสังเกตการณ์ร่วมในฐานะนักสังเกตการณ์ (participant as observation) ซึ่งในการศึกษาคั้งนี้ผู้วิจัยจะแสดงบทบาทเป็นนิสิตมหาวิทยาลัย ทั้งนี้เพราะเป็นบทบาทที่เห็นว่าจะสามารถทำให้ชาวบ้านทั่วไปเข้าใจและเชื่อใจได้ง่าย เป็นวิธีการหนึ่งที่ผู้วิจัยนำมาเสริมการวิจัยแบบสอบถาม ทั้งนี้เพราะ การสังเกตการณ์เป็นวิธีการที่จะได้มาซึ่งข้อมูล (data) ในการทำการวิจัยเป็นอย่างดี เพราะเป็นเทคนิคอย่างหนึ่งที่จะสร้างบรรยากาศของความเป็นกันเอง อันไม่เกี่ยวข้องกับการวิจัยหรือลักษณะการกระทำอันเป็นทางการ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้มีโอกาสสนทนากันอย่างไม่เป็นทางการกับนายอำเภอ ซึ่งเป็นประธานกรรมการสุขาภิบาล ปลัดอำเภอซึ่งมีหน้าที่ความรับผิดชอบเป็นปลัดสุขาภิบาล ตลอดจนกรรมการสุขาภิบาลที่มาจากการเลือกตั้งในการสนทนาก็ การสังเกตโดยพิจารณาจากสภาพทั่วไปของท้องถิ่นเกี่ยวกับสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง นับถือว่าการสังเกตการณ์เป็นหนทางที่จะได้มาซึ่งข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย จะทำให้ทราบถึงพฤติกรรม (behavior) อันแท้จริง ความรู้สึก ความรับผิดชอบในบทบาทของกรรมการสุขาภิบาลและประชาชนว่ามีความเป็นไปไต่ต่อระบบการปกครองสุขาภิบาลเพียงใด และอีกประการหนึ่ง การสังเกตการณ์นี้ผู้วิจัย

ได้พบเห็นถึงลักษณะของการจัดองค์การและการจัดหน่วยงานต่าง ๆ สภาพความเป็นไปต่าง ๆ ในเขตสุชาภิบาลด้วยตัวของผู้วิจัยเอง

การสัมภาษณ์หรือการพูดคุยกับคณะกรรมการนี้ ผู้วิจัยพอใจมากเพราะเป็นการที่จะได้รับความเห็น- ความรู้สึกอันแท้จริงของคณะกรรมการสุชาภิบาล และในการสัมภาษณ์ก็เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth or focused interview) โดยผู้วิจัยกับกรรมการได้พูดคุยรับฟัง ตลอดจนการเสนอข้อคิดเห็นตรงไปตรงมาต่อปัญหาของการบริหารงานสุชาภิบาลได้อย่างลึกซึ้ง

การรวบรวมข้อมูลในการทำการวิจัยครั้งนี้ จึงมีทั้งการประยุกต์วิธีการศึกษาของนักมานุษยวิทยาคือ ใช้วิธีการสังเกต ใ้ถามและการบันทึก ในระหว่างที่ไปเก็บข้อมูล แบบสอบถามในบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนดังกล่าว ในช่วงเวลา 1 เดือน (เมษายน-พฤษภาคม 2532) การสังเกตการณ์เพื่อหาข้อมูลนอกเหนือจากการใช้แบบสอบถาม ทั้งนี้เพื่อป้องกันการระวางสงสัยเจตนาของผู้วิจัย

ในบางตอนผู้วิจัยได้อัดเทปบันทึกเสียงของผู้ให้สัมภาษณ์บางคน โดยมีให้ผู้ถูกถามรู้ตัว คำถามที่ใช้สัมภาษณ์แม้จะมีใ้้ออกมาในรูปแบบสอบถาม แต่ก็ใ้้กำหนดเค้าโครงของคำถามเอาไว้ในใจ คำถามต่าง ๆ แบ่งเป็น

- ก. คำถามเกี่ยวกับลักษณะทางประชากร (demographic variables) เช่น อายุ ระดับการศึกษา
- ข. คำถามเกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจ เช่น รายได้ จำนวนที่ดินถือครอง ค่าใช้จ่าย อาชีพหลัก อาชีพรอง การไปทำงานค้างคืน
- ค. คำถามเกี่ยวกับการสื่อสาร หรือช่องทางรับข่าวสาร เช่น การรับฟังวิทยุ สถานีที่รับฟังได้ สถานีที่ชอบฟัง การอ่านหนังสือพิมพ์ คอลัมน์ที่ชอบอ่าน การได้รับเอกสารโฆษณาชวนเชื่อต่าง ๆ จากกลุ่มหรือพรรคการเมือง การรู้จักนักการเมือง ความไว้วางใจต่อส่วนต่าง ๆ ของระบบการเมือง ได้แก่ ผู้มีสิทธิอำนาจทางการเมือง (political authority) ระบอบการปกครอง (political regime) และประชาคมทางการเมือง (political community) รวมทั้งคำถามที่ใ้้วัดความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง (political efficacy)

- จ. คำถามเกี่ยวกับสังคม วัฒนธรรม และศาสนา เช่น ความดีความเชื่อในทางสังคม การเข้าอบรม การเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชน
- ฉ. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

2. การใช้แบบสอบถาม(questionnaire)

สำหรับการใช้แบบสอบถามนี้ ผู้วิจัยได้พิจารณาสภาพของสุชาภิบาลโดยทั่วไป ลักษณะชุมชนสุชาภิบาลเป็นชุมชนชนบท(rural) .ที่จะมีแนวโน้มเป็นเมือง (urban) หรืออาจกล่าวได้ว่าสุชาภิบาลก็คือที่ตั้งของชุมชนเมืองเล็ก ๆ นั้นเอง และชุมชนนี้จะมีลักษณะสำคัญคือ

1. เป็นบริเวณที่ตั้งตลาด เป็นตลาดขนาดใหญ่ของชนบทหรือเมืองเล็ก จะมีห้องแถวยาวเรียงรายไปตามถนนทั้งสองข้าง อาคารแถวหรือห้องแถวที่เป็นตลาดนั้นจะเป็นศูนย์กลางของสุชาภิบาลหรือชุมชนหนาแน่น

บริเวณตลาดนี้ผู้วิจัยได้จัดแบ่งชนิด (category) ในการค้าเป็นเกณฑ์ที่จะเลือกตัวอย่างในการส่งแบบสอบถาม เช่น ชนิดการค้าขายของชำ ชนิดของการค้าขายผ้า ชนิดการค้าขายเครื่องเหล็ก ชนิดการค้าขายเครื่องสำอางค์ ชนิดการค้าขายผลไม้ ในการนี้ผู้วิจัยก็จะเลือกตัวอย่างมาแต่ละชนิด 1-2 ราย มาเป็นตัวแทน

2. เป็นบริเวณที่อยู่อาศัย ซึ่งลักษณะนี้จะเป็นลักษณะของบ้านเรือนที่อยู่เป็นหย่อม ๆ หรือเป็นกระจุก ๆ แต่ละหย่อมหรือแต่ละกระจุกจะมีประมาณ 5-7 ครอบครั้ว หรือหลังคาเรือน ทั้งนี้ผู้วิจัยก็จะเลือกตัวแทนแต่ละกลุ่มแต่ละกระจุกครอบครั้วนี้ 1-2 ครอบครั้ว ต่อ 1 กลุ่ม มาเป็นตัวแทน (agent)

อนึ่ง บริเวณที่ตั้งสุชาภิบาลนอกนั้นส่วนใหญ่เป็นที่ดินว่างเปล่า เป็นเรือกสวนไร่นา ในบางสุชาภิบาลก็อาจมีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่ และโรงงานอุตสาหกรรมนี้เอง เรานับเป็นแหล่งที่ทำรายได้ให้กับสุชาภิบาลเป็นหลัก กล่าวได้ว่า ห้องดินใดไม่มีโรงงานอุตสาหกรรม สุชาภิบาลนั้นก็แทบจะไม่มีรายได้เป็นเงินเป็นอันเอาเลย

สำหรับบริเวณที่เป็นโรงงานอุตสาหกรรม สัมภาษณ์และให้กรอกแบบสอบถามด้วย

การสัมภาษณ์โดยกรอกแบบสอบถามนี้จำเป็นมากที่ต้องได้ผู้ช่วยนักวิจัยท้องถิ่นเป็นผู้ช่วยเพราะเกี่ยวข้องการเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย รวดเร็ว ผู้วิจัยจึงได้ใช้ชีวิตข้างนักสัมภาษณ์ท้องถิ่นและความช่วยเหลือของครูอาจารย์หรือข้าราชการท้องถิ่น และก็ปรากฏว่าได้ผลดีในการให้ความร่วมมือในการกรอกคำถามและกรอกข้อความในแบบสอบถาม

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ การกำหนดตัวแปรและสมมติฐานดังกล่าวข้างต้นได้นำมาจัดเป็นแบบสอบถาม ลักษณะของคำถามในแบบสอบถามมีลักษณะปิดทั้งหมด ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการวิเคราะห์ข้อมูล แบบสอบถามดังกล่าวนี้มีอยู่ด้วยกัน 3 ตอน มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูล "ภูมิหลัง" ของผู้ตอบ เลือกตอบให้ตรงกับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตนเอง

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามวัดระดับความถี่ของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ ๕ ประเภท คือ การประท้วง การมีบทบาทในชุมชน การติดตามข่าวสารทางการเมือง กับเจ้าหน้าที่ การลงคะแนนเสียง การหาเสียง และการสนับสนุน ลักษณะของคำถามเป็นแบบให้เลือกตามข้อเท็จจริงที่ผู้ตอบได้ประสบปฏิบัติ สำหรับเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณามีอยู่ 5 ระดับคือ ทุกครั้ง บ่อยครั้ง นาน ๆ ครั้ง และไม่เคย เป็นคำถามเชิงบวกทั้งหมด เกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ไม่เคย	1
นาน ๆ ครั้ง	2
บางครั้ง	3
บ่อยครั้ง	4
ทุกครั้ง	5

ตารางแสดงกิจกรรมทางการเมือง จำแนกตามรูปแบบการเข้ามีส่วนร่วม -
ทางการเมือง

รูปแบบ	กิจกรรมทางการเมือง
1. การประท้วง	1. การร่วมเดินขบวนตามถนนหนทาง เพื่อประท้วงความไม่ถูกต้องของเจ้าหน้าที่ 2. คัดค้านอย่าง เข้มแข็ง ถ้ารัฐบาลกระทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง 3. ร่วมประชุมคัดค้านและ ไม่ยอมรับกฎหมายที่ไม่ยุติธรรม
2. การมีบทบาทในชุมชน	1. ทำงานสังคมร่วมกับคนอื่นให้ท้องถิ่น 2. ตั้งกลุ่มทำงานในท้องถิ่น เพื่อช่วยเหลือชุมชน 3. คัดค้านเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นเพื่อชุมชน 4. คัดค้านเจ้าหน้าที่ไม่ว่าระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติเกี่ยวกับปัญหาสังคม
3. การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง	1. ชักชวนให้ผู้อื่นลงคะแนนเสียง (เลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร, สภาเทศบาล, สภาจังหวัด, กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน, กรรมการสุขาภิบาล) 2. ทำงานให้พรรคการเมือง, กลุ่มการเมือง หรือผู้สมัครเลือกตั้ง 3. ร่วมประชุมทางการเมืองของพรรคการเมือง หรือผู้สมัครรับเลือกตั้ง 4. บริจาคเงินให้พรรคการเมือง หรือผู้สมัครรับเลือกตั้ง
4. การสื่อข่าวสาร	1. เข้าร่วมอภิปรายทางการเมืองตามสถานที่ต่าง ๆ 2. ฟังคำปราศรัยของนักการเมือง 3. เขียนบทความทางการเมือง ไปลงสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ 4. เขียนจดหมายถึงบรรณาธิการเกี่ยวกับเรื่องการเมืองและสังคม 5. ส่งข่าวสารสนับสนุนหรือประท้วงผู้นำทางการเมือง

ตารางแสดงกิจกรรมทางการเมือง (ต่อ)

รูปแบบ	กิจกรรมทางการเมือง
5. การลงคะแนนเสียง	<ol style="list-style-type: none"> 1. ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ระดับชาติ 2. ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ระดับท้องถิ่น
6. การสนับสนุน	<ol style="list-style-type: none"> 1. การสมัครเข้ารับการเลือกตั้ง 2. การสนับสนุนบุคคลให้เข้าสมัครรับเลือกตั้ง 3. การเสียภาษีอากร
7. การติดต่อกับเจ้าหน้าที่	การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ของสุขาภิบาลด้วยตนเอง จดหมาย หรือโทรศัพท์ เพื่อแก้ไขปัญหาชุมชน

และในการวิเคราะห์รูปแบบกิจกรรมนั้นจะเน้นในเรื่องความถี่หรือระดับความมากน้อย ในการกระทำแต่ละกิจกรรมเพื่อชี้ให้เห็นลักษณะของความสนใจที่จะเข้าร่วมทางการเมือง ของประชาชนและเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกิจกรรมนั้น ๆ ตลอดจนวิเคราะห์หาความสัมพันธ์กับตัวแปรทางสังคมและลักษณะทางทัศนคติที่ไค้ตั้งสมมุติฐานในการศึกษาไว้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามวัดระดับความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองและลักษณะของคำถามทั้งหมดเป็นแบบประมาณค่า (rating scale) แบบไลเคิร์ต (Likert) จึงมีรายละเอียดดังนี้

ข้อความ	ระดับความเห็น				
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่มีความเห็น	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1. หากท่านจะเสนอแนะหรือออกความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานหรือการบริหารงานของสุขาภิบาลแล้ว ท่านคิดว่าสุขาภิบาลจะให้ความสำคัญกับความเห็นของท่านมาหรือไม่					
2. การเมืองท้องถิ่นระดับสุขาภิบาล และการบริหารงานของสุขาภิบาลนั้น เป็นเรื่องที่สลับซับซ้อนเกินกว่าที่ท่านจะเข้าใจ					
3. ท่านรู้สึกที่ท่านมีส่วนเกี่ยวข้องของผูกพันกับการดำเนินงานของสุขาภิบาลของท่านมาก					
4. การเลือกตั้งสมาชิกคณะกรรมการสุขาภิบาลในเขตสุขาภิบาลของท่าน เป็นสิทธิที่ท่านจะทำหรือไม่ทำก็ได้ เพราะมีโชหน้าที่สำคัญของพลเมืองแต่อย่างใด					
5. หากเราไม่แน่ใจว่าผลการเลือกตั้งจะเป็นเช่นไร (ใครจะได้เป็นคณะกรรมการสุขาภิบาลหรือไม่ได้ ท่านไม่เคือกร่อนแล้ว) เราก็คงไม่ควรรจะไปออกเสียง					

ข้อความ	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่มีความเห็น	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
6. ท่านคิดว่าเจ้าหน้าที่รัฐบาลไม่สนใจความคิดเห็น ท่านเลย					
7. บางครั้งการเมืองและรัฐบาลเป็นเรื่องสลับ ซับซ้อนเกินกว่าที่ท่านจะเข้าใจ					
8. การวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลอาจนำอันตรายมา สู่ตนเอง					

ประกอบด้วย

คำถามเชิงลบ ได้แก่ ข้อ 2,4,5,6,7,8

คำถามเชิงบวก ได้แก่ ข้อ 1,3

เกณฑ์การจัดกลุ่มทัศนคติทางการเมืองเป็นดังนี้

ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองต่ำ คะแนนไม่เกิน

ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองปานกลาง คะแนนไม่เกิน

ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองสูง คะแนนไม่เกิน

คำถามที่วัดทัศนคติทางการเมือง มีทั้งหมด 8 ข้อ

ตอนที่ 4 เป็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรในคำถาม "ความไว้วางใจทางการเมือง"
ประกอบด้วย

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่มีความเห็น	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1. ธุรกิจหรืองานที่สำคัญอื่น ๆ ของท่าน มีความสำคัญมากกว่าการไปออกเสียงเลือกตั้งในวันออกเสียงเลือกตั้งคณะกรรมการสุชาภิบาล					
2. เจ้าหน้าที่ของสุชาภิบาลส่วนใหญ่มีใจเป็นคนฉลาดเฉลียวพอที่จะบริหารงานสุชาภิบาลของท่านได้ดีเท่าที่นึก					
3. สุชาภิบาลของท่านมุ่งบริการรับใช้เฉพาะกลุ่มคนส่วนน้อย ซึ่งไม่ค่อยตรงกับความต้องการของคนส่วนใหญ่					
4. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่าโครงการก่อสร้างต่าง ๆ ของสุชาภิบาล เช่น ถนน ตลาด ฯลฯ มักมีกลุ่มอิทธิพลหรือกลุ่มผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง					
5. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่ารายได้ส่วนใหญ่ของสุชาภิบาลที่ท่านอาศัยอยู่มีไม่เพียงพอที่จะบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพได้ ต้องมาจากเงินอุดหนุนของรัฐบาล					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่มีความเห็น	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
6. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่าการก่อสร้างและบำรุงรักษาถนน คู คลอง ทางระบายน้ำ อยู่ในสภาพไม่ดีพอและไม่ปลอดภัย					
7. ท่านคิดว่ารัฐบาลดำเนินการเพื่อผลประโยชน์ของตนเองมากกว่าคนส่วนใหญ่					
8. การปกครองระบอบประชาธิปไตยคือการปกครองของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน เป็นเรื่องทฤษฎีไม่สามารถปฏิบัติจริงได้					

คำถามเชิงบวก ได้แก่อข้อ _____

คำถามเชิงลบ ได้แก่อข้อ _____ เป็นคำถามเชิงลบทั้งหมด

เกณฑ์การจิกกลุ่มทัศนคติทางการเมือง มีดังนี้

ความไว้วางใจทางการเมืองต่ำ

ความไว้วางใจทางการเมืองปานกลาง

ความไว้วางใจทางการเมืองสูง

แบบสอบถามในตอนที่ 3 ซึ่งเป็นคำถามชนิดมาตราส่วนประเมินค่าตามแบบไลเคิร์ต ซึ่งมีทางเลือกอยู่ 5 ทางนั้น เกณฑ์การให้คะแนนทำตามแบบการวัดทัศนคติทางการ เมือง เชียงบวกและเชิงลบดังนี้

ทางเลือก	ข้อความ เชียงบวก	ข้อความ เชียงลบ
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5	1
เห็นด้วย	4	2
ไม่มีความเห็น	3	3
ไม่เห็นด้วย	2	4
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	5

เมื่อสร้างแบบสอบถามขึ้นตามตัวแปรข้างต้นแล้ว ก็นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) แล้ว นำไปทำการทดลองศึกษา (pretest)

1. เพื่อหาความยากง่ายแบบสอบถาม
2. เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกหรือลักษณะที่สามารถจำแนกหรือแบ่งลักษณะ เก็บ และ ค้อยของกลุ่มตัวอย่าง
3. ดูความเที่ยงของแบบสอบถาม

แบบสอบถามในตอนที่ 2 ซึ่งเป็นคำถามที่ใช้วัดพฤติกรรมกรมการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนแต่ละคน ซึ่งอาจมีความเหมือนกันหรือต่างกันได้ เนื่องจากเป็นข้อเท็จจริงของแต่ละคน ผู้วิจัยจึงพิจารณาข้อความของคำถามเฉพาะในด้านของความเที่ยงตรงเพื่อให้แบบสอบถามอยู่ในเนื้อหาหรือขอบข่ายของการวิจัยเท่านั้น

ส่วนแบบสอบถามในตอนที่ 3, 4 ซึ่งเป็นคำถามชนิดมาตราส่วนประเมินค่าตามแบบไลเคิร์ต มาทำการหาค่าอำนาจจำแนกเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงข้อความที่มีค่าอำนาจจำแนกค่าเสียใหม่ และหาค่าความเที่ยงตรง (reliability) การคำนวณใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จ SPSS

การทดสอบเครื่องมือ

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแบบสอบถาม (ปรับปรุงหลังจากให้อาจารย์พิจารณา) แล้วก็นำแบบสอบถามไปทดลอง (try out) กับประชาชนในเขตสุราษฎร์ธานี คินแกง อ. พระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2532 ประชาชนในกลุ่มซึ่งไม่ใช่ตัวอย่าง จำนวน 32 คน และนำแบบสอบถามมาหาค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

การหาค่าอำนาจจำแนกสำหรับแบบสอบถามนั้น ผู้วิจัยได้หาค่าอำนาจจำแนกของข้อคำถามแต่ละข้อ โดยอาศัยหลักที่ว่าข้อคำถามที่ดีนั้น ผู้ที่มีทัศนคติสอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตยควรจะตอบอยู่ในระดับสูงกว่าผู้ที่มีทัศนคติที่ไม่สอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตย การหาค่าอำนาจจำแนกได้ดำเนินการ ดังนี้

1. รวมคะแนนของแต่ละคน และนำกระดาษคำตอบมาเรียงลำดับคะแนนจากมากไปหาน้อย
2. นำแบบสอบถามของกลุ่มที่มีคะแนนรวมสูงสุด 8 คน (ร้อยละ 25 ของกลุ่มทดลอง) และคะแนนต่ำสุด 8 คน มาวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของแต่ละกลุ่ม โดยใช้ t-test

แบบสอบถามข้อที่ใช้ได้นั้น เป็นข้อที่คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มสูงแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งรายละเอียดซึ่งอยู่ในภาคผนวก ข. ส่วนข้อที่บกพร่องผู้วิจัยไม่ได้นำมาใช้

สำหรับการหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถามใช้วิธีแบ่งครึ่งแบบสอบถาม (split-half method) โดยแบ่งข้อคำถามออกเป็น 2 กลุ่ม ทั่วๆกัน คือ กลุ่มที่ 1 ข้อคำถามในเชิงบวกและกลุ่มที่ 2 เป็นข้อคำถามในเชิงลบ แล้วหาคะแนนรวมของข้อคำถามในเชิงบวกและเชิงลบของแต่ละคน นำมาหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (correlation coefficient) จะได้ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามครั้ง หนึ่ง และหาค่าแบบสอบถามเต็มฉบับต่อไป จากการคำนวณ ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามได้ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.71 (ไปรคภูภาคผนวก ข. ประกอบ)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษานี้แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็นส่วน ๆ ในแต่ละเรื่อง ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับการทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยมุ่งประเด็นว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตสุขาภิบาลทั้งสองรูปแบบมีแบบแผนการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่อการปกครองท้องถิ่นรูปแบบสุขาภิบาลต่างกันหรือไม่ มีอะไรเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยการศึกษานี้พิจารณาถึงประเด็นเหล่านี้คือ

1) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตสุขาภิบาลที่ประชาชนคณะกรรมการมาจากการเลือกตั้ง และประชาชนคณะกรรมการมาโดยตำแหน่งว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่เพียงใด

2) ปัจจัยที่ทำให้เกิดความแตกต่างของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองท้องถิ่นรูปแบบสุขาภิบาลทั้งสองรูปแบบดังกล่าว

3) พิจารณาถึงผลกระทบของทัศนคติทางการเมือง (ความรู้สึกมีประสิทธิภาพและความไว้วางใจทางการเมือง) ของประชาชนในเขตสุขาภิบาลดังกล่าวที่มีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองหรือไม่อย่างไร

จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ผู้ทำการวิจัยใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ได้จากการกระจายแบบสอบถามไปยังกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ทั้งใกล้ไกลมาแล้ว จำนวน 400 ชุด ได้รับกลับคืนมาจำนวน 331 ชุด (ร้อยละ 82.42) ผู้ทำการวิจัยได้คัดเลือกแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ทิ้งไป คงเหลือชุดแบบสอบถามที่ใช้ในการวิเคราะห์ทั้งสิ้น 284 ชุด (ร้อยละ 71) จากนั้นได้ทำการลงรหัส (coding) เพื่อใช้ประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปของเครื่องคอมพิวเตอร์ สถาบันคอมพิวเตอร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เทคนิคทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ มีดังนี้

1. ร้อยละ (percentage) เพื่อดูการกระจายของตัวแปรและนำเสนอข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละหมวดหมู่ของตัวแปร

2. การทดสอบไคสแควร์ (Chi-Square Technique) เป็นการทดสอบความเป็นอิสระ (Test of Independence) และทดสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติ (Test of Statistical Significance) ในการวิจัยครั้งนี้ ข้อมูลที่รวบรวม

มานั้นสามารถที่จะจำแนกคุณสมบัติของประชากรออกได้ 3 ทาง ผู้ดำเนินการวิจัยจึงได้เลือกใช้ระเบียบวิธีการทางสถิติประเภทไคสแควร์ เพื่อดูความเป็นอิสระของตัวแปรอิสระ และตัวแปรตามในสมมติฐานของการศึกษาค้างนี้ โดยใช้สูตรในการคำนวณค่าไคสแควร์ ดังนี้

$$X^2 = \frac{(o_{ij} - e_{ij})^2}{e_{ij}}$$

เมื่อ O = ค่าของข้อมูลที่รวบรวมได้ (observed value)

e = ค่าของข้อมูลที่คิดว่าจะเป็น (expected value)

$e = \frac{r \cdot k}{N}$ หมายความว่า คำนวณได้จากผลคูณของแต่ละ r ตามแถว (row) และแต่ละค่า k สดมภ์ (column)หารด้วยจำนวนทั้งหมด

ในการแปลความหมายของค่าไคสแควร์ เพื่อทราบว่าผลต่างจะมีนัยสำคัญหรือไม่ ต้องอาศัยค่าไคสแควร์ที่ระดับความนัยสำคัญต่าง ๆ และในการดูจากตารางนั้นจะต้องหาจำนวนแห่งความเป็นอิสระ (degree of freedom) ด้วยการใช้สูตร

$$D.F. = (r - 1)(k - 1)$$

ข้อจำกัดในการใช้ไคสแควร์เพื่อทดสอบสมมติฐาน มีดังนี้

1. จำนวนประชากรหรือตัวอย่างในแต่ละเซตจะต้องมีค่าไม่ต่ำกว่า 5 และจำนวนของประชากรไม่น้อยกว่า 30

2. ค่าไคสแควร์จะไม่สามารถบอก ทิศทางหรือระดับความสัมพันธ์ได้

3. T - Test เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของข้อมูล 2 กลุ่ม

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล จะนำเสนอในรูปตารางข้อมูล (contingency table) แบบสองคูณสอง และสามคูณสาม ตามประเภทของตัวแปรที่ต้องการศึกษาในแต่ละประเภททรงในการวิเคราะห์หรืออาศัยกรอบแนวความคิดที่ระบุไว้ในบทที่ 2 เป็นแนวทางวิเคราะห์และพิสูจน์สมมติฐานที่ได้ตั้งไว้แล้ว.